

Samhällets krisberedskap 2005

Planeringsinriktning

KRISBEREDSKAPS
MYNDIGHETEN

Samhällets
krisberedskap
2005

Planeringsinriktning

Titel: Samhällets krisberedskap 2005 – Planeringsinriktning
Utgiven av Krisberedskapsmyndigheten (KBM)
Original: West Studios AB
Upplaga: 3 000 exemplar

ISBN: 91-85053-31-7
KBM:s dnr: Dnr 0207/2003
Tryck: Elanders Gotab AB, Stockholm, oktober, 2003

Skriften kan erhållas kostnadsfritt från
Krisberedskapsmyndigheten, materielförvaltning
E-post: bestallning@krisberedskapsmyndigheten.se

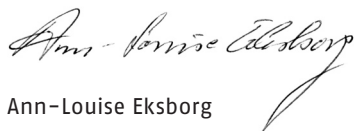
Skriften kan laddas ned från Krisberedskapsmyndighetens hemsida
www.krisberedskapsmyndigheten.se

Planeringsprocessen 2003:7

Planeringsinriktning för samhällets krisberedskap

Krisberedskapsmyndigheten (KBM) samordnar arbetet med att utveckla krisberedskapen i det svenska samhället. Tillsammans med kommuner, landsting, myndigheter, näringsliv och organisationer minskar vi samhällets sårbarhet och förbättrar förmågan att hantera kriser.

Krisberedskapsmyndigheten presenterar i detta dokument en integrerad inriktning för planeringen av verksamhet som skall genomföras 2005 inom områdena svåra påfrestningar på samhället i fred och civilt försvar. Planeringsinriktningen baseras på beslut fattade av regering och riksdag och skall ligga till grund för åtgärder som stärker samhällets krisberedskap.

Ann-Louise Eksborg

Innehållsförteckning

Summary	7
Sammanfattning	9
1. Inledning	11
1.1 Inriktningens syfte och målbild	11
1.2 Kommande försvarsbeslut m.m.	11
1.3 Disposition och läsanvisning	11
2. Planeringsinriktning för beredskapsåtgärder 2005	13
2.1 Inledning	13
2.2 Inriktning för samhällets grundförmåga	14
2.2.1 Utgångspunkter	14
2.2.2 Viktiga iakttagelser av myndigheternas bedömda förmåga per den 31 december 2002	15
2.2.3 Generella prioriteringar	15
2.2.4 Geografisk prioritering	20
2.3 Specifik inriktning för de sex samverkansområdena	21
2.3.1 Teknisk infrastruktur	21
2.3.2 Transporter	22
2.3.3 Spridning av farliga ämnen	23
2.3.4 Ekonomisk säkerhet	24
2.3.5 Områdesvis samordning, samverkan och information	24
2.3.6 Skydd, undsättning och vård	25
2.4 Inriktning för internationell verksamhet	26
2.5 Anpassning inom civilt försvar	27
2.5.1 Förmåga att möta ett väpnat angrepp på medellång sikt	27
2.5.2 Förmåga att möta ett väpnat angrepp på lång sikt	27
3. Grunder för samhällets krisberedskap	29
3.1 Säkerhets- och försvarspolitisk inriktning	29
3.2 Viktiga komponenter och begrepp inom krisberedskapen	30
3.2.1 Helhetssyn	30
3.2.2 Krishanteringsbegreppet	31
3.2.3 Samverkansansvariga myndigheter	32
3.2.4 Samhällsviktig infrastruktur och grundläggande resurser	33
3.2.5 Beredskap mot farliga ämnen	34
3.2.6 Informationssäkerhet	34
3.2.7 Det internationella perspektivet	35
3.2.8 Samverkan mellan offentlig sektor och näringsliv	36
3.2.9 Kunskapsutveckling	36
3.2.10 Risk- och sårbarhetsanalyser	37
3.2.11 Civilt försvar	38
3.2.12 Bas- och grundförmåga	38

Bilaga 1	Geografiskt områdesansvar och kommunens roll i krishanteringssystemet ...	41
Bilaga 2	Omvärldsexempel	49
Bilaga 3	Finansieringsprinciper	56
Bilaga 4	Förordning om åtgärder för fredstida krishantering och höjd beredskap (inklusive ändringar).....	59
Bilaga 5	Lag om extraordinära händelser i fredstid hos kommuner och landsting	68

Summary

The Swedish Emergency Management Agency's goal scenario for Swedish emergency management is that municipalities, county councils, authorities, the private sector and organisations jointly reduce the vulnerability of society and improve the capacity to handle crises.

Today's threat scenario is complex and increasingly international. It ranges from antagonistic threats such as sabotage and terrorism to other extreme events with more natural causes. The structures developed by an open, modern society are increasingly transnational, which means that events taking place far away can rapidly affect Sweden, such as disruptions to IT and financial systems or electricity supplies.

The basis for handling these serious crises is created in normal peacetime activities that are aimed at handling everyday threats and risks. Certain supplementary measures are then needed to guarantee an adequate capacity for handling more extreme disruptions. These measures can be preventive in order to decrease the risk (risk management), or aimed at handling a situation if it should occur (crisis management).

To summarise, the following general prioritisations for 2005 apply (although not in order of precedence). These are supplemented in the planning guideline by the specific guidelines at co-ordination area level.

- Measures aimed at increasing security in the areas of electricity supply, telecommunications and IT are prioritised. Users must also observe and consider measures that will reduce damage if a prolonged and widespread power failure should occur.
- When planning and designing resources, the relatively increased possibility that Sweden or Swedish staff in foreign services will be exposed to weapons of mass destruction or the effects of using these weapons must be considered. The capacity for meeting CBRN risks will be strengthened.
- It is important that government authorities co-operate with municipalities, county councils and the private sector is established from both a user and a producer perspective, and that these parties are involved when risk and vulnerability analyses are implemented.
- It is important that all authorities with area and sector responsibilities have their own basic management and action preparedness, including information capacity. This includes staff that are always trained and experienced, appropriate premises and sufficient technological management support. If necessary, this will also apply to the critical activities of each respective sector.
- Authorities with co-ordination responsibility, including county administrative boards, will train often enough to ensure that the appointed crisis management has an immediate capacity for internal management and external co-ordination. If necessary, this will also apply to the critical activities of each respective sector.
- All authorities with co-ordination responsibilities according to the Emergency Preparedness Ordinance, including county administrative boards, should be able to assume

their roles for at least one week in the event of a peacetime crisis. If necessary, this will also apply to the critical activities of each respective sector.

- The metropolitan regions and Gotland are prioritised geographically when planning emergency measures.

Sammanfattning

Krisberedskapsmyndighetens målbild för den svenska krisberedskapen är att kommuner, landsting, myndigheter, näringsliv och organisationer tillsammans minskar samhällets sårbarhet och förbättrar förmågan att hantera kriser.

Dagens hotbild är sammansatt och komplex och har allt mer internationella beröringar. Den sträcker sig från antagonistiska hot som sabotage och terrorism till andra extrema händelser med mer naturliga orsaker. Detta slags händelser kan leda till så snabba försämringar i samhällets funktionsförmåga att medborgarnas liv och hälsa riskeras eller att stora miljömässiga eller ekonomiska värden äventyras. I sådana situationer kan också medborgarnas förtroende för statsledning och myndigheter rubbas. Strukturerna som det öppna, moderna samhället har utvecklat har i ökad grad blivit transnationella, vilket medfört att händelser långt borta snabbt kan få konsekvenser även för Sverige, t.ex. genom störningar i IT-system, finansiella system och elförsörjningen.

Basen för att kunna hantera denna typ av allvarliga kriser skapas i den normala fredstida verksamheten. Utifrån denna bas krävs vissa kompletterande åtgärder för att säkerställa en tillräcklig förmåga för att hantera mer extrema störningar. Dessa åtgärder kan vara förebyggande för att minska risken (riskhantering) eller syfta till att bättre kunna hantera situationen om en sådan ändå skulle inträffa (krishantering).

Sammanfattningsvis gäller följande generella prioriteringar för 2005 (utan inbördes rangordning). Dessa kompletteras i planeringsinriktningen av specifika inriktningar på samverkansområdesnivå.

- Åtgärder som syftar till att öka säkerheten inom områdena elförsörjning, telekommunikationer och IT prioriteras. Även användarna måste beakta och överväga åtgärder som minskar skadeverkningarna om ett långvarigt och omfattande avbrott i elförsörjningen inträffar.
- Vid planering och utformning av resurser skall hänsyn tas till ett relativt sett ökat hot för Sverige, eller svensk personal i utlandstjänst, att utsättas för massförstörelsevapen eller för de konsekvenser som användandet av sådana vapen medför. Förmågan att möta NBC-risker och hot skall stärkas.
- Det är viktigt för de samverkansansvariga myndigheterna att etablera samverkan med kommuner, landsting och näringslivet, både ur ett användar- och ett producentperspektiv, och på lämpligt sätt involvera dessa när det gäller att genomföra risk- och sårbarhetsanalyser.
- Det är viktigt att samtliga områdes- och sektorsansvariga organ har en egen grundläggande lednings- och handlingsberedskap inklusive informationsförmåga. Detta innebär bl.a. personal som alltid är utbildad och övad, ändamålsenliga lokaler samt ett fullgott tekniskt ledningsstöd. Detta gäller i förekommande fall även verksamhetskritiska delar av respektive sektor.
- Samverkansansvariga myndigheter inklusive länsstyrelserna skall ha en sådan övningsfrekvens att den utsedda krisledningen har en omedelbar förmåga till intern

ledning och extern samverkan. Detta gäller i förekommande fall även verksamhetskritiska delar av respektive sektor.

- Samtliga i krisberedskapsförordningen utpekade samverkansansvariga myndigheter inklusive länsstyrelserna, bör i händelse av en fredstida kris, kunna agera i sina roller med en uthållighet i minst en vecka. Detta gäller i förekommande fall även verksamhetskritiska delar av respektive sektor.
- Geografiskt skall resurscentruma i form av storstadsregionerna och Gotland prioriteras i planeringen av beredskapsåtgärder.

1. Inledning

1.1 Inriktningens syfte och målbild

Krisberedskapsmyndighetens målbild för den svenska krisberedskapen är att kommuner, landsting, myndigheter, näringsliv och organisationer tillsammans minskar samhällets sårbarhet och förbättrar förmågan att hantera kriser.

Av förordningen (2002:518) med instruktion för Krisberedskapsmyndigheten framgår det att myndigheten skall utforma en planeringsinriktning för svåra påfrestningar på samhället i fred och civilt försvar.

Planeringsinriktningen bygger på statsmakternas övergripande inriktning inom det säkerhets- och försvarspolitiska området. Planeringsinriktningen är ett viktigt verktyg för samtliga myndigheter, landsting, kommuner och organisationer som har en roll inom samhällets säkerhets- och beredskapsarbete.

Planeringsinriktningen är ett styrdokument för planeringen hos de i förordningen (2002:472) om åtgärder för fredstida krishantering och höjd beredskap (krisberedskapsförordningen) utpekade samverkansansvariga centrala myndigheterna och länsstyrelserna. Inriktningen kan på regional nivå ytterligare utvecklas till inriktningar för den regionala och lokala nivån.

1.2 Kommande försvarsbeslut m.m.

Regeringens försvarsbeslut är treåriga medan planeringsinriktningen revideras årligen inom ramen för innevarande totalförsvarsbeslutsperiod. I avvaktan på kommande totalförsvarsbeslut under hösten 2004 utgår planeringsinriktningen för 2005 utifrån totalförsvarsbeslutet 2001. Regeringen avser att 2005 lägga fram en krisberedskapsproposition som komplement till den försvarsproposition som läggs fram hösten 2004.

Regeringen beslutade den 26 juni 2003 att ge Krisberedskapsmyndigheten i uppdrag att ta fram underlag inför kommande försvarsbeslut (Fö2003/1637/CIV). Uppdraget kommer att tidsmässigt samordnas med planeringsprocessen under hösten 2003 men skall ses som ett helt eget uppdrag där andra prioriteringar än de som finns i detta dokument kan komma att finnas.

1.3 Disposition och läsanvisning

Planeringsinriktningen består av två huvudkapitel som kompletteras med ett antal bilagor. I kapitel två beskriver Krisberedskapsmyndigheten den inriktning som skall ligga till grund för planeringen för 2005. Inriktningen består av dels en allmän och övergripande inriktning dels en specifik inriktning på samverkansområdesnivå. Dessutom finns inriktningar för internationell verksamhet och anpassning inom civilt försvar. I kapitel tre utvecklas grunderna för samhällets krisberedskap och ett antal komponenter och begrepp beskrivs. Planeringsinriktningen kompletteras slutligen av ett antal bilagor, varav en hemlig, vilka ytterligare beskriver viktiga grundförutsättningar inför planeringen för 2005.

Kapitel två skall ses som en helhet. Den allmänna inriktningen i avsnitt 2.1, 2.2, 2.4 och 2.5 gäller samtliga samverkansansvariga myndigheter inklusive länsstyrelserna. Denna allmänna inriktning kompletteras därefter med en inriktning per samverkansområde.

2. Planeringsinriktning för beredskapsåtgärder 2005

2.1 Inledning

Dagens hotbild är sammansatt och komplex och har allt mer internationella beröringar. Den sträcker sig från antagonistiska hot som sabotage och terrorism till andra extrema händelser i samhället som kan leda till så snabba försämringar i dess funktionsförmåga att de medför allvarliga risker för att samhället inte längre kan trygga medborgarnas liv och hälsa eller allvarligt kan äventyra stora miljömässiga eller ekonomiska värden. Strukturerna som det öppna, moderna samhället har utvecklat har i ökad grad blivit transnationella, vilket medfört att händelser långt borta snabbt kan få konsekvenser även för Sverige, till exempel genom störningar i IT-system, finansiella system och elför-
sörjningen.

Basen för att kunna hantera denna typ av allvarliga kriser skapas i den normala fredstida verksamheten som syftar till att hantera vardagens hot och risker. Utifrån denna bas krävs vissa kompletterande åtgärder för att säkerställa en tillräcklig förmåga för att hantera mer extrema störningar. Dessa åtgärder kan vara förebyggande för att minska risken (riskhantering) eller syfta till att bättre kunna hantera situationen om en sådan ändå skulle inträffa (krishantering).

De åtgärder och de resurser som skapas inom hela samhället ger också betydande effekter för det civila försvaret och bör i de allra flesta fall vara tillräckliga. Skalan för samhällets krishantering sträcker sig därmed från förmåga att klara normala fredstida störningar via förmåga att hantera svåra påfrestningar på samhället i fred till förmåga att möta militära väpnade hot. Genom att utgå från förmågan i det normala fredstida samhället och sedan integrera åtgärder för att kunna hantera svåra påfrestningar på samhället i fred och under höjd beredskap skapas en helhetssyn. Denna helhetssyn skall prägla all beredskapsplanering. I avsnitt 3.2 utvecklas vad begreppet helhetssyn innebär.

Vid bedömningen av om en beredskapsåtgärd skall vidtas, är det viktigt att aktören beaktar sannolikheterna för en händelse, samt konsekvenserna av en sådan. En samlad analys av dessa aspekter och frågan om åtgärden kan hänskjutas till en anpassnings-situation måste göras i samband med planeringen.

Statsmakternas inriktning innebär att vissa åtgärder måste prioriteras och ges ökad tyngd. Hit hör åtgärder som syftar till att stärka den tekniska infrastrukturen, öka krishanteringsförmågan på främst lokal nivå samt höja beredskapen mot spridning av farliga ämnen.

Efter hand kommer genomförda och utvecklade risk- och sårbarhetsanalyser utgöra en viktig del av underlaget för beslut om vilka åtgärder som skall prioriteras och vidtas i det nya krishanteringssystemet. Arbetet med att utveckla metodik för hur analyserna skall genomföras och hur resultaten skall beaktas i planeringen har hög prioritet. I avsnitt 3.2.10 finns en beskrivning av arbetet med risk- och sårbarhetsanalyser.

2.2 Inriktning för samhällets grundförmåga

2.2.1 Utgångspunkter

De åtgärder som behövs för att komplettera den fredstida basförmågan i samhället för att klara av mer extrema situationer enligt beskrivningen i föregående avsnitt definieras i planeringsarbetet som grundförmåga.

Grundförmågan består av tre grundkomponenter: omedelbar förmåga, förmåga på kort sikt och handlingsfrihet (en närmare beskrivning av nämnda begrepp finns i avsnitt 3.2).

Grundförmågan måste byggas underifrån och utifrån detta skall kompletterande åtgärder vidtas för att kunna möta de ökade krav som kan ställas i samband med ett väpnat angrepp, övriga påfrestningar på samhället i fredstid, eller vid internationella uppgifter. Åtgärder för att säkerställa denna grundförmåga planeras och utformas i närtid och kan inte hänskjutas till en anpassningsperiod. En konkretisering av dessa krav följer nedan. Det bör dock observeras att en del av dessa krav redan ställs inom ramen för samhällets basförmåga. Dessa krav på samhällets förmåga är dock inte alltid ännu uppnådda.

Den omedelbara förmågan skall finnas vid varje givet tillfälle. Att ge ett mer specificerat tidsperspektiv för respektive verksamhet är inte möjligt, eftersom olika samhällsverksamheter fyller olika roller vid olika skeden beroende på typ av händelse och insats.

Inom samverkansområdena bör dock en diskussion ske om hur den omedelbara förmågan ur respektive samverkansområdets perspektiv skall betraktas och bedömas. Kravet är dock att det inom ramen för den omedelbara förmågan skall finnas:

- En förmåga att motstå ett väpnat angrepp med begränsad insats av fjärrstridsmedel eller sabotageförband. Ett sådant angrepp torde främst rikta sig mot teknisk infrastruktur av nationell betydelse. *(För vidare precisering för berörda myndigheter, se hemlig bilaga 6).*
- En förmåga att motstå en annan form av angrepp. Exempel på sådana angrepp kan vara informationsoperationer. *(För vidare precisering för berörda myndigheter, se hemlig bilaga 6).*
- En förmåga att tillhandahålla personella och materiella resurser för internationella insatser och internationell civil krishantering. Dessa resurser skall också vara tillgängliga för insatser som främjar demokratiska staters utveckling och rättsordning, fredsfrämjande konfliktlösning, gemensam hantering av uppflammande kriser och samarbete inom EU, EAPR/PFF, OSSE, FN med flera.
- En förmåga att förebygga och stärka samhällets förmåga att hantera större fredstida påfrestningar och kriser. Det gäller bland annat ledningssystem och ledningsresurser, personal, sjukvårdsutrustning, informationsresurser och resurser i övrigt som kan identifieras som lämpliga för användning vid fredstida påfrestningar.

På kort sikt, efter högst ett års förberedelser, skall det finnas en förmåga att motstå ett väpnat angrepp med insatser av fjärrstridsmedel, sabotageförband och begränsade luftrörliga insatsstyrkor. *(För precisering för berörda myndigheter, se hemlig bilaga 6).*

Med handlingsfrihet menas i detta sammanhang att det skall finnas en handlingsfrihet i närtid att hantera förändringar, men huvudsakligen att det skall finnas en handlingsfrihet för att kunna vidta åtgärder och hantera förändrade säkerhets- och försvarspolitiska förutsättningar i framtiden. Denna förmåga till handlingsfrihet utgör, tillsammans med samhällets basförmåga och genomförda åtgärder som vidtagits för att bygga upp en grundförmåga en avgörande förutsättning för att kunna genomföra anpassningsåtgärder i olika tidsperspektiv.

2.2.2 Viktiga iakttagelser av myndigheternas bedömda förmåga per den 31 december 2002

Krisberedskapsmyndigheten har till uppgift att kontinuerligt genomföra uppföljning och utvärdering av genomförda beredskapsåtgärder. Ett ingångsvärde för kommande arbete och därmed även för planeringsinriktningen, är genomförd verksamhet och av myndigheterna bedömda förmågan vid utgången av 2002. Här redovisas de myndigheterna som anmält en icke godtagbar förmåga i genomförd uppföljning (Förenklad årlig uppföljning av samhällets krisberedskap 2002, dnr 0014/2003).

Luftfartsverket har angivit att man har en icke godtagbar förmåga. Bristerna gäller främst flygtrafikledningssystemet samt ledningscentraler för kris- och krigsledningsfunktionen. Krisberedskapsmyndigheten bedömer att bristerna bör avhjälpas och att detta i första hand kan göras genom omprioriteringar inom samverkansområdet Transporter.

Post- och telestyrelsen har angivit att man har en icke godtagbar förmåga. Bristerna gäller främst möjligheterna att hantera fredstida omfattande och långvariga avbrott i elförsörjningen. Ett annat potentiellt hot mot teleinfrastrukturen är intrång i viktiga informationssystem och manipulation av vitala telefunktioner. Krisberedskapsmyndigheten bedömer bristerna som allvarliga och att fortsatt satsning på området bör genomföras.

Sjöfartsverket har angivit att man har en icke godtagbar förmåga. Bristerna gäller främst verkets förmåga till ledning (brister vad avser lokaler) samt sjötransportsektorns robusthet. Krisberedskapsmyndigheten bedömer att bristerna inte är av den omfattning att de föranleder särskilda åtgärder på kort sikt. Ledningsförmågan bör på sikt uppfylla kraven i denna inriktning.

Affärsverket svenska kraftnät har angivit att man har en icke godtagbar förmåga. Bristerna gäller främst elförsörjningens basförmåga som enligt Svenska Kraftnät behöver stärkas. Bristerna i basförmågan leder till att grundförmågan därmed bedöms vara icke godtagbar. Krisberedskapsmyndigheten bedömer att bristerna är allvarliga och att en fortsatt prioritering av elförsörjningen därför är nödvändig.

2.2.3 Generella prioriteringar

De samverkansansvariga myndigheterna skall utveckla förmågan till omvärldsbevakning och analys. Vidare skall myndigheterna i samverkansområdet sammanställa kunskap inom respektive myndighets ansvarsområde som är relevant för att förbättra samhällets krisberedskap i samverkan med Krisberedskapsmyndigheten. Myndigheterna

i samverkansområdet skall därutöver sammanställa vilket kunskapsbehov som finns för att myndigheterna i området skall kunna förstå vilka beredskapsåtgärder som skall genomföras och hur dessa skall prioriteras. I avsnitt 3.2.9 utvecklas resonemanget kring kunskapsutveckling.

I detta kapitel beskrivs de generella prioriteringar som gäller berörda myndigheter. Dessa kompletteras med specifika inriktningarna för respektive samverkansområde. Den gemensamma inriktningen för internationell verksamhet finns beskriven i avsnitt 2.4.

Sammanfattningsvis gäller följande generella prioriteringar för 2005 (utan inbördes rangordning).

- Åtgärder som syftar till att öka säkerheten inom områdena elförsörjning, telekommunikationer och IT prioriteras. Även användarna måste beakta och överväga åtgärder som minskar skadeverkningarna om ett långvarigt och omfattande avbrott i elförsörjningen inträffar.
- Vid planering och utformning av resurser skall hänsyn tas till ett relativt sett ökat hot för Sverige, eller svensk personal i utlandstjänst, att utsättas för massförstörelsevapen eller för de konsekvenser som användandet av sådana vapen medför. Förmågan att möta NBC-risker och hot skall stärkas.
- Det är viktigt för de samverkansansvariga myndigheterna att etablera samverkan med kommuner, landsting och näringslivet, både ur ett användar- och ett producentperspektiv, och på lämpligt sätt involvera dessa när det gäller att genomföra risk- och sårbarhetsanalyser.
- Det är viktigt att samtliga områdes- och sektorsansvariga organ har en egen grundläggande lednings- och handlingsberedskap inklusive informationsförmåga. Detta innebär bl.a. personal som alltid är utbildad och övad, ändamålsenliga lokaler samt ett fullgott tekniskt ledningsstöd. Detta gäller i förekommande fall även verksamhetskritiska delar av respektive sektor.
- Samverkansansvariga myndigheter inklusive länsstyrelserna skall ha en sådan övningsfrekvens att den utsedda krisledningen har en omedelbar förmåga till intern ledning och extern samverkan. Detta gäller i förekommande fall även verksamhetskritiska delar av respektive sektor.
- Samtliga i krisberedskapsförordningen utpekade samverkansansvariga myndigheter inklusive länsstyrelserna, bör i händelse av en fredstida kris, kunna agera i sina roller med en uthållighet i minst en vecka. Detta gäller i förekommande fall även verksamhetskritiska delar av respektive sektor.
- Geografiskt skall resurscentrum i form av storstadsregionerna och Gotland prioriteras i planeringen av beredskapsåtgärder.

Samhällets sårbarhet

Hot, risker och sårbarheter har samband med utvecklingen av samhället och omvärlden. Viktiga utvecklingstendenser är föränderlighet, avreglering, globalisering, nätverk samt nya konfliktmönster. Gemensamt för de hot som samhället kan ställas inför, och för

vilka en förmåga måste finnas, är att dessa händelser ibland kan inträffa hastigt, utan egentlig förvarning och att de är avgränsade i tid och rum. För samhället innebär detta att hoten och konsekvenserna härrör från allvarliga händelser i fredstid som medför svåra påfrestningar på samhället, eller ett antagonistiskt angrepp av en stat eller annan aktör, så som beskrivs under den omedelbara förmågan.

Under senare år har hot som har sitt ursprung i globalt verkande nätverksorganisationer och fallerade stater samt skador på grund av svåra naturhändelser varit i fokus. Terrorism med masskadesyfte har växt fram. Informations- och nätverkssamhället möjliggör i allt högre grad spridning av datorvirus och skadlig kod, men också informationsinhämtning och kommunikation till nytta för bland annat terroristnätverk. En omvänd asymmetri har uppstått, terrorister och brottslingar har lättare att samla information om och exploatera oacceptabla sårbarheter i samhället samtidigt som ickehierarkiska nätverksorganisationer är svåra att penetrera och kartlägga.

Inom ramen för en helhetssyn inom krishanteringssystemet bör de områden prioriteras där sårbarheter finns som kan ge upphov till svåra konsekvenser. I det sammanhanget har kartläggningar av samhällsviktiga resurser och tjänster, ömsesidiga beroenden, hot- och riskbedömningar samt sårbarhetskartläggningar mycket stor betydelse för ett effektivt skydd och en ändamålsenlig resursanvändning.

De områden inom infrastrukturen som kan drabbas, eller de mest tänkbara målen för en antagonistisk handling, bör sannolikt utgöras av objekt av betydelse för el- och teledriften. I planeringen skall därför åtgärder som syftar till att öka säkerheten inom områdena elförsörjning, telekommunikationer och IT prioriteras. Elsystemet intar en särställning på grund av dess betydelse för övriga samhällsfunktioner, vilket medför att åtgärder för att öka dess robusthet skall ges hög prioritet. I planeringen skall också användarna beakta och överväga åtgärder som minskar skadeverkningarna om ett långvarigt och omfattande avbrott i elförsörjningen inträffar.

Den tekniska utvecklingen har skapat ömsesidiga och svåröverskådliga beroendeförhållanden mellan tekniska system som var för sig har stor betydelse för att samhället skall fungera. I detta sammanhang är det därför väsentligt att betona hänsyn till samberoende och följd effekter som kan uppstå vid störningar i något av dessa system. Gränssättande faktorer för ett verksamhetsområdes förmåga måste också tydligt beaktas vid planering och utformning av åtgärder och resurser. Gränssättande faktorer kan bland annat vara svåra störningar i el, tele, datorstöd samt effekter av omfattande NBC-händelser. Det är dock viktigt att perspektivet inte begränsas till dessa gränssättande faktorer, utan en kontinuerlig utvärdering måste ske inom varje samverkansområde respektive verksamhetsområde. I avsnitt 3.2.4 utvecklas resonemanget om samhällsviktig infrastruktur och grundläggande resurser.

Samhället har under de senaste årtiondena investerat stora summor i reservkraft vid prioriterade objekt och verksamheter. Förmågan att hantera elavbrott har därmed förbättrats inom flera områden. För att kunna utnyttja resursen reservkraft är det viktigt att planera för försörjningen med bränsle till aggregaten.

Risken för informationsoperationer och informationskrigföring får inte underskattas. Därför bör informations säkerhetsfrågorna också ha en framträdande plats i planeringen för att skapa en god bas- respektive grundförmåga. Informations säkerhetsfrågorna har under senare år betonats, och regeringen har bedömt att myndigheternas arbete inom detta område måste intensifieras. Det är varje enskild myndighets uppgift att förbättra säkerheten på detta område så att den verksamhet som myndigheten är ålagd att bedriva, kan genomföras även under störda förhållanden. Vissa utpekade myndigheter har ett särskilt ansvar att för den fredstida krishanteringen planera och vidta förberedelser för att förebygga, motverka och begränsa identifierad sårbarhet. I avsnitt 3.2.6 utvecklas resonemanget kring informations säkerhet.

För att bedöma sårbarheter i samhället inom informationsområdet behöver dessa frågor hanteras i ett övergripande perspektiv. En utvecklad omvärldsbevakning är ett viktigt inslag för framförhållning och helhetsbedömningar.

Vid planering och utformning av resurser skall hänsyn också tas till ett relativt sett ökat hot för Sverige, eller svensk personal i utlandstjänst, att utsättas för massförorelsevapen eller för de konsekvenser som användandet av sådana vapen medför. Målet för denna planering skall därför vara att ett begränsat användande av massförorelsevapen inte skall ge en antagonist några avgörande fördelar. För skydd mot biologiska stridsmedel bör åtgärder mot sabotage och för medicinsk beredskap prioriteras. En medicinsk beredskap skall även finnas för att kunna hantera N- och C-händelser. Planeringen inom ramen för grundförmågan för att motstå C-vapenhot skall inriktas mot att samhällsviktiga verksamheter har överlevnadsskydd och förmåga till indikering. Vissa verksamheter kan kräva ytterligare skyddsnivåer i form av grundskydd eller uppgiftsanknutna skydd. Se vidare hemlig bilaga 6. Planeringen för att motstå ett kärnvapenhot skall inriktas mot att minska verkningarna av radioaktivt nedfall och skydda mot elektromagnetisk puls. Resurser för N-, B- och C-skydd bör planeras och utformas så att de även kan användas då Sverige bidrar till internationella insatser.

Myndigheter inom varje samverkansområde skall inom sina respektive ansvarsområden och utifrån varje samhällssektors specifika förutsättningar etablera samverkan med kommuner, landsting och näringslivet, både ur ett användar- och ett producentperspektiv, och på lämpligt sätt involvera dessa när det gäller att genomföra risk- och sårbarhetsanalyser. Resultaten av dessa analyser skall ligga till grund för beslut om åtgärder och fördelning av ansvar mellan berörda aktörer. Samverkan med näringslivet skall genomföras på ett strukturerat sätt.

Förbättrad krishanteringsförmåga

Samtliga områdes- och sektorsansvariga organ skall ha en egen grundläggande lednings- och handlingsberedskap (krishanteringsförmåga). Personal inom samverkansansvariga myndigheter, länsstyrelser samt landsting och kommuner skall alltid ha en förmåga att kunna agera inom vissa givna ramar – exempelvis att kunna genomföra utbildning och övning, eller att i relevanta fall tillgängliggöra civila försvarets resurser. Vid planering och utformning av åtgärder skall statliga myndigheter med områdes- och

sektorsansvar i samverkan med kommuner, landsting eller motsvarande, och i förekommande fall näringsliv och organisationer se till att det finns en omedelbar samverkans- och informationsförmåga.

En viktig del av krishanteringen utgörs av en fungerande informationshantering och kriskommunikation. Informationsfrågorna består dels av information inom och mellan myndigheter och andra aktörer som deltar i krishanteringen och dels av information utåt till allmänheten och medier. Brister i informationshanteringen kan bland annat rubba förtroendet för samhällets förmåga att hantera kriser. Kriskommunikationsplaner och personal utbildad i kriskommunikation är en förutsättning för möjligheterna att hantera informationsfrågorna vid en kris.

Avgörande komponenter för en omedelbar samverkans- och informationsförmåga är att det finns en kärna med personal som alltid är utbildad och övad samt att det finns ändamålsenliga lokaler och ett fullgott tekniskt ledningsstöd. Det tekniska ledningsstödet innebär bland annat att det bör finnas reservkraft, alternativa telekommunikationer och erforderligt IT-stöd.

Övningsverksamheten skall utgå ifrån scenarier baserade på regeringens strategiska inriktning¹, Krisberedskapsmyndighetens omvärldsexempel, aktuell hotbild samt genomförda risk- och sårbarhetsanalyser. Det är viktigt att även öva händelser som sträcker sig över lång tid och inte enbart avgränsa sig till akutskedet. Vidare är det viktigt att vid övningar pröva en organisations uthållighet och att öva reservalternativ för ledning och kommunikation vid avbrott i den tekniska infrastrukturen.

Mer omfattande övningar samordnas mellan myndigheterna inom samverkansområdena eller, när det gäller områdesansvariga aktörer, enligt inriktningar från Krisberedskapsmyndigheten. Det är viktigt att vid mer omfattande övningar tidigt involvera en bred skara av aktörer, både offentliga organ, näringsliv och organisationer. Samverkansansvariga myndigheter inklusive länsstyrelserna bör ha en sådan övningsfrekvens att den utsedda krisledningen har en omedelbar förmåga till intern ledning och extern samverkan. Krisberedskapsmyndigheten bedömer att detta innebär att krisledningen måste genomföra någon typ av övning minst varje halvår. Vid resursbrist skall korta mindre omfattande övningar som genomförs ofta genomföras framför stora omfattande övningar.

Samtliga, enligt krisberedskapsförordningen utpekade samverkansansvariga myndigheter, bör i händelse av en fredstida kris kunna agera i sina roller med en uthållighet i minst en vecka.

Det är viktigt att följa upp inträffade händelser och berörda myndigheter skall därför efter en händelse genomföra uppföljning och utvärdering av hur krishanteringen fungerat.

Vad som gäller områdes- och sektorsansvariga organ gäller i förekommande fall även verksamhetskritiska delar av respektive sektor.

¹ I samband med att regeringen fattar beslut om regleringsbrev i december beslutas även om en strategisk inriktning för det militära och civila försvaret. Dokumentet är hemligt.

Förmåga till insatsberedskap och tillgång till personal

Med insatsberedskap avses i första hand personal och resurser inom polis, hälso- och sjukvård samt räddningstjänst. Planering och utformning av dessa resurser skall säkerställa att de även kan användas vid svåra påfrestningar på samhället i fred och vid internationella insatser. En väl fungerande insatsberedskap kräver stöd från andra sektorer.

Samhällsviktig verksamhet där tillgången till nyckelpersonal vid en större begränsad insats eller störning bedöms som otillräcklig, kan som yttersta åtgärd behöva säkerställa en förstärkt insatsberedskap. För detta är utbildning och kompetensutveckling en central del. De verksamhetsområden som detta främst gäller är elförsörjning, tele- och IT-kommunikationer, skydd och bevakning, hälso- och sjukvård samt räddningstjänst. För andra områden gäller att i de fall personal utöver egna anställda krävs, skall detta i första hand lösas genom att personal från frivilliga försvarsorganisationer, trossamfund eller andra frivilliga organisationer används.

Behovet av att genomföra grundutbildning som är längre än 60 dagar för totalförsvarspliktiga med civilplikt bedöms kvarstå i princip oförändrat jämfört med 2004.

Förmåga till uthållighet och tillgänglighet

Kraven på uthållighet varierar för olika samhällssektorer och beroende på om påfrestningarna sker i en i övrigt fredlig omvärld eller under mer påfrestande situationer. Kraven på uthålligheten skall preciseras inom respektive samverkansområde.

Viktiga gränssättande faktorer för en samhällsverksamhets uthållighet är elförsörjning och telekommunikationer. Det är därför särskilt viktigt att åtgärder vidtas för att skydda el, tele och IT-försörjningen till samhällsviktig verksamhet. Andra gränssättande faktorer kan exempelvis vara personal, materiel, ekonomi, kunskap eller geografi. Ytterligare en väsentlig aspekt ur ett gränssättande perspektiv är behovet av samverkan inom och mellan aktörer i krishanteringssystemet. En allmänt minskad uthållighet i samhället kan i viss mån kompenseras med ett väl fungerande transportsystem.

Samhället har under de senaste årtiondena investerat stora summor i reservkraft vid prioriterade objekt och verksamheter. När det gäller stationär/flyttbara reservkraftsanläggningar bör en uthållighet om minst två dygn eftersträvas och helst en vecka eller mer. Det är viktigt att en planering för hur anläggningarna vid utnyttjande skall försörjas med bränsle över tiden finns. Mobila anläggningar bör också ha en uthållighet om minst två dygn.

Det är önskvärt att öka tillgängligheten att utanför kontorstid kunna komma i kontakt med ansvariga vid samtliga områdes- och sektorsansvariga organ.

2.2.4 Geografisk prioritering

I nuvarande omvärldsläge och på medellång sikt, skall resurscentrum i form av storstadsregionerna och Gotland prioriteras i planeringen av beredskapsåtgärder. Med storstäder avses kommunerna Stockholm, Göteborg och Malmö. (För ytterligare precisering för berörda myndigheter, se hemlig bilaga 6).

2.3 Specifik inriktning för de sex samverkansområdena

2.3.1 Teknisk infrastruktur

Verksamheten skall bedrivas så att riskerna för störningar i den tekniska infrastrukturen i samhället minimeras och samhällets grundläggande behov kan tillgodoses vid svåra påfrestningar på samhället i fred eller vid ett väpnat angrepp.²

Myndigheterna inom samverkansområdet skall i planeringsunderlaget för 2005 lämna förslag till åtgärder som leder till att det finns en förmåga att:

- Säkerställa en fungerande samverkan inom elenergiområdet för att kunna säkerställa elförsörjningen i hela landet. Denna beredskap för alla typer av störningar skall vara integrerad i den långsiktiga strategin för beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred och för höjd beredskap och utgå ifrån basförmågan. Det är dock elföretagens ansvar att vidta de åtgärder som behövs för att upprätthålla leveranssäkerhet i fred. Det är också av avgörande betydelse att det i händelse av störningar finns etablerade kommunikationskanaler liksom att personal och system är väl utbildade och övade
- Tillgodose prioriterade samhällsbehov av el vid långvariga och omfattande störningar i elsystemet. I avvägningen mellan olika åtgärder skall de åtgärder prioriteras som ger störst nytta i form av att minska de mest omfattande samhällskonsekvenserna. Möjligheterna när det gäller Ö-drift skall vidareutvecklas.
- Snabbt åter kunna få ett fungerande elsystem efter ett avbrott. Detta är väsentligt för samhällets krisberedskap. Därför skall skapandet av en struktur uppmanas mellan elnätsföretagen för samordning av reparationsresurser vid svåra störningar. Denna struktur skall kunna utnyttjas vid höjd beredskap vilket innebär att när den är etablerad så kan den ersätta den nuvarande krigsorganisationen.
- Senast vid utgången av 2005 kunna genomföra reparationer nationellt med mobila reparationsstyrkor. Detta innebär att nödvändiga avtal skall finnas för att säkerställa personalens tillgänglighet. De mobila reparationsstyrkorna skall ha erforderlig förmåga i NBC-miljö. För att öka reparationsberedskapen vid höjd beredskap i elsystemet bör det finnas mobila reparationsstyrkor, vilka är bemannade med såväl fast anställda montörer som civilpliktiga. Dessa nationella reparationsstyrkor skall ha en sådan kompetens att de även kan medverka vid svåra driftstörningar i fred samt vid behov vid internationella fredsfrämjande och humanitära insatser. Detta gäller för de civilpliktiga som frivilligt väljer att delta. Övriga som kan kallas in med plikt utgör en ytterligare resurs vid höjd beredskap.
- Genomföra reparationer under höjd beredskap. Detta innebär att för 2005 beräknas ca 120 civilpliktiga inom området energiförsörjning grundutbildas till befattningarna kraftledningsreparatör, kraftverksoperatör och ställverksreparatör.
- Analysera olika beroenden mellan delar av den tekniska infrastrukturen.
- Verka för att samhällsviktiga aktörer genomför ett strukturerat arbete för att säkra elförsörjningen för att förebygga svåra påfrestningar på samhället i fredstid beroende på avbrott i elförsörjningen.

² Regeringen har i propositionen 2003/04:1 Budgetproposition för 2004 gett inriktningar för respektive samverkansområde.

- Analysera ömsesidiga beroenden mellan elförsörjningen och telekommunikationerna. Väl fungerande kommunikationssystem skall vara utvecklade för att kunna hantera denna typ av situation. Möjligheter att samutnyttja reservkraft för elanläggningar och teleanläggningar bör studeras. Elnätsföretag och teleoperatörer bör vara gemensamt utbildade och övade. Konsekvenser av teknikutvecklingen och utvecklingen av elektroniska tjänster bör analyseras och redovisas.
- Öka säkerheten i kommunikationssystemen i syfte att minska beroendet i förhållande till elsystemet och öka möjligheterna till god kommunikation vid extrema situationer.
- Möjliggöra prioriteringar av samhällsviktiga användare i telenätet. Vidare bör beredskapsåtgärder vidtas som möjliggör oberoende funktion av Internet i förhållande övriga världen
- Det inom IT-säkerhets- och informationssäkerhetsområdena finns resurser att analysera, informera om och hantera mer omfattande IT-incidenter. Även att arbeta förebyggande för att skapa större säkerhet. För att säkerställa en sådan utveckling behöver effektiva samverkansmönster utvecklas med relevanta aktörer.
- Fortsatt utveckling av stödet till kommunerna så att dessa skall kunna utveckla både en nödvändig robusthet samt förmåga att hantera störningar som kan inträffa i vattenförsörjningen. Försörjningen med dricksvatten är känslig för störningar. Sabotage, och oavsiktliga händelser kan snabbt få stora konsekvenser för distribution av vatten.
- Analysera beroenden mellan mediedistributionen, telekommunikationerna och elförsörjningen samt vidta de åtgärder som krävs för att hålla en viss form av redundans i distributionssystemen. En vital del av samhällets informationsförmåga vid kriser är förmågan att distribuera informationen. Massmedia har en viktig roll vid en kris. Deras möjligheter att verka är av mycket stor betydelse för hur medborgarna uppfattar krisförlopp och hur krishanteringen fungerar.

2.3.2 Transporter

Verksamheten skall bedrivas så att transportsystemen är så utformade att riskerna för störningar minimeras och att de samhällsviktiga transporter som krävs för att samhällets grundläggande behov skall kunna tillgodoses vid svåra påfrestningar på samhället i fred eller vid ett väpnat angrepp.

Det svenska transportsystemet inrymmer i stor utsträckning de krav som kan ställas inom ramen för krisberedskapsarbetet i den fredstida förmågan (basförmågan). Transportsystemens beroende av fungerande el- och telesystem kan dock kräva vissa ytterligare åtgärder. Myndigheterna inom samverkansområdet skall överväga vilka beredskapsåtgärder som kan anstå till en anpassningsperiod.

Myndigheterna inom samverkansområdet skall i planeringsunderlaget för 2005 lämna förslag till åtgärder som leder till att det finns en förmåga att:

- Skapa reservalternativ för ordinarie telekommunikationer och elförsörjning vid de mest prioriterade funktionerna inom transportsektorn.

- Minska sårbarheten i samhällsviktiga transport- och varudistributionssystem. I första hand innebär detta att kunna analysera risker, hot och sårbarheter för samhällsviktiga transporter. Särskilt gäller detta behovet av att identifiera åtgärder för att skapa större utbytbarhet mellan transportslagen.
- Genomföra fjärrsjuktransporter (Svenska Nationella Ambulansflyget).
- Kunna lämna stöd till Försvarmaktens insatsorganisation enligt anvisningar i hemlig bilaga 6. Vidare finns krav på förmåga att kunna upprätthålla reservbroförbindelser motsvarande redovisade i bilaga 6.

Krav avseende samverkansområdets NBC-förmåga kommer att formuleras under 2004 i samband med att Krisberedskapsmyndigheten fastställer en NBC-strategi för samhället.

2.3.3 Spridning av farliga ämnen³

Verksamheten skall bedrivas så att riskerna för och konsekvenserna av spridning av farliga ämnen och allvarlig smitta begränsas och att samhällets grundläggande behov av förebyggande verksamhet och förmåga att hantera inträffade händelser vid svåra påfrestningar på samhället i fred eller vid ett väpnat angrepp tillgodoses.

Myndigheterna inom samverkansområdet skall i planeringsunderlaget för 2005 lämna förslag till åtgärder som leder till att det finns en förmåga att:

- De operativt ansvariga aktörerna har en snabb och säker tillgång till experter inom N-, B- och C-området. Insatser för att förbättra expertberedskapen och återväxten inom avgörande kunskapsområden skall prioriteras. Det är även viktigt att nödvändig teknisk utrustning för t.ex. laboratorieanalyser och indikering finns tillgänglig.
- Genomföra gemensamma utbildnings- och övningsinsatser för operativt ansvariga aktörer och expertberedskapens aktörer.
- Utveckla samordningen och samverkan hos berörda aktörer för att kunna hantera större utbrott av smittsamma sjukdomar hos djur och människor, oavsett spridningsorsak. Hos dessa berörda myndigheter skall det finnas gemensamma beredskapsplaner, samt utbildad och övad personal.
- Bygga upp en beredskap för att vid olyckor med farliga ämnen kunna hantera inhemska olyckor med nationell omfattning och vid behov på sikt kunna bistå i utlandet. Denna beredskap måste förbättras. Mellan ansvariga myndigheter skall det finnas ett väl fungerande samarbete. Samarbetet med närliggande länder är också en viktig förutsättning för samhällets förmåga att hantera nedfall av radioaktiva ämnen.
- Fortsatt utveckling av stödet till kommunerna så att dessa skall kunna utveckla både en nödvändig robusthet samt förmåga att hantera störningar som kan inträffa i vatten- och livsmedelsförsörjningen. Försörjningen med dricksvatten är känslig för störningar. Sabotage, och oavsiktliga händelser kan snabbt få stora konsekvenser för vattenkvaliteten.
- Inom hälso- och sjukvården m.m. bygga upp kunskapen för att förbättra förmågan

³ Samverkansområdets officiella och av statsmakterna beslutade benämning är "Spridning av allvarliga smittämnen, giftiga kemikalier och radioaktiva ämnen".

att omhänderta skadade efter NBC-händelse. Inom polisens ansvarområde bygga upp kunskap för att stärka polisens förmåga att genomföra insatser i samband med NBC-händelser. Inom Räddningsverkets ansvarområde⁴ genom att bygga upp kunskap för att stärka den framtida räddningstjänstens förmåga i samband med NBC-händelser, främst i storstäderna.

- Indikera och detektera kemiska, radiologiska och nukleära substanser i samband med gränskontroll. Förmågan bör stärkas.

Se även avsnitt 2.2.3 Generella prioriteringar om NBC-förmåga.

2.3.4 Ekonomisk säkerhet

Verksamheten skall bedrivas så att riskerna för störningar minimeras och att samhällets grundläggande behov av ekonomisk säkerhet kan tillgodoses också vid störningar inom andra vitala samhällsområden vid svåra påfrestningar på samhället i fred eller vid ett väpnat angrepp.

Myndigheterna inom samverkansområdet skall i planeringsunderlaget för 2005 lämna förslag till åtgärder som leder till att det finns en förmåga att:

- Kunna hantera omfattande avbrott i ordinarie telekommunikationer och elförsörjning.
- Minska sårbarheten och öka robustheten i betalningsväsendet och värdepappershandeln samt de samhällsviktiga transfereringssystemen. Förmågan att hantera störningar i dessa system måste utvecklas vidare.
- Vidmakthålla beredskapsverksamhet på oljeområdet i enlighet med internationella avtal. Åtgärder för att ytterligare förbättra förmågan att försörja investerad reservkraft i samhället med bränsle under elavbrott bör vidtas. Detta gäller främst förmågan att distribuera bränslet.

2.3.5 Områdesvis samordning, samverkan och information

Verksamheten skall bedrivas så att samhällets grundläggande behov av verksamhetsledning, samordning, samverkan och information säkerställs för krishantering vid svåra påfrestningar på samhället i fred eller vid ett väpnat angrepp.

Viktiga ingångsvärden för samverkansområdet finns i avsnitt 2.2.3 *Generella prioriteringar* och då främst under rubriken *Förbättrad krishanteringsförmåga*.

Myndigheterna inom samverkansområdet skall i planeringsunderlaget för 2005 lämna förslag till åtgärder som leder till att det finns en förmåga att:

⁴ Regeringen har i KBM:s regleringsbrev uppdragit åt myndigheten att utreda den framtida inriktningen av befolkningsskyddet. Uppdraget skall redovisas den 16 januari 2004. KBM har för avsikt att beakta resultatet från uppdraget i planeringen inför 2005. Verksamheter som kan bli föremål för förändrad inriktning är bl.a.:

- byggandet av skyddsrum,
- besiktning och kontroll av skyddsrum,
- prioritering av underhåll av skyddsrum,
- förvaring och principer för utdelning av andningsskydd samt
- ev. nyanskaffning av andningsskydd.

- Genomföra och utveckla planeringsprocessen. Detta arbete är viktigt för att högsta effekt skall kunna uppnås för krisberedskapsområdet. För att kunna utveckla planeringsprocessen krävs förbättrade metoder för planering, uppföljning och utvärdering och goda kunskaper om hot, risk och sårbarhetsutvecklingen. Genom att utveckla planeringsprocessen på detta sätt skapas förutsättningar för bättre helhetsyn på samhällets krisberedskap, vilket leder till ett effektivare utnyttjande av tilldelade resurser.
- Leda och samverka inom ramen för krishanteringssystemet. Detta är centralt för att en effektiv krishantering skall kunna genomföras. För att detta skall vara möjligt krävs såväl utbildad och övad personal som tekniska förutsättningar för kommunikation och beslut. Åtgärder som förbättrar kompetensen hos aktörerna på lokal, regional och central nivå och åtgärder som syftar till att skapa reservalternativ för ordinarie telekommunikationer och elförsörjning skall därför ges hög prioritet.
- På regional nivå utveckla förmågan till regional samordning mellan aktörer på olika nivåer, samverka med andra myndigheter och kommuner, samt förberedelser för att på regeringens uppdrag kunna prioritera statliga resurser. Det skall finnas väl fungerande samverkansrutiner med andra myndigheter och samhällsaktörer såsom frivilligorganisationer, trossamfund och näringsliv samt med Försvarsmakten.
- På regional nivå kunna utöva områdesledning i en vecka vid avbrott i den ordinarie tele- och elförsörjningen. På lokal nivå gäller den särskilda överenskommelsen mellan staten och Kommunförbundet.

Verksamheten vid länsstyrelserna och Krisberedskapsmyndigheten prioriteras.

2.3.6 Skydd, undsättning och vård

Verksamheten skall bedrivas så att skydds-, räddnings-, och sjukvårdsinsatser snabbt kan genomföras lokalt, regionalt och nationellt för att minska konsekvenserna för liv, egendom och i miljö vid svåra påfrestningar på samhället i fred eller vid ett väpnat angrepp. Förberedelser skall vidtas för att ta emot ett större antal skydds- och vårdbehövande från katastrof- eller krigsområden i andra länder.

Myndigheterna inom samverkansområdet skall i planeringsunderlaget för 2005 lämna förslag till åtgärder som leder till att det finns en förmåga att:

- Skapa reservalternativ för ordinarie telekommunikationer och elförsörjning vid prioriterade funktioner.
- Genomföra utbyggnad av räddningscentraler. Ambitionen bör vara något begränsad. I de prioriterade storstadsområdena ges förstärkt fortifikatoriskt skydd och NBC-skydd. Vad gäller övriga centraler bör beredskapsmedel endast användas för att säkra telekommunikationer och elförsörjning.
- Stärka polisens ledningsförmåga. När det gäller arbetet med att utveckla förmågan till operativa insatser skall polisens insatsförmåga utvecklas och stärkas. Vidare vidtas åtgärder som stärker polisens förmåga att genomföra insatser i samband med NBC-händelser. Detta arbete har hög prioritet.

- Genom avtal möjliggöra användning av beredskapspolisen för tjänstgöring i fred. Förberedelser för detta skall intensifieras. Vid utgången av 2005 bör avtal med ca 500 beredskapspoliser finnas.
- Inom Räddningsverkets ansvarsområde stärka den fredstida räddningstjänstens förmåga i samband med NBC-händelser och då främst i storstäderna. Räddningstjänsterna i storstäderna bör också utveckla sin insatsförmåga i OXA-miljöer (Oexploderad ammunition).
- Under höjd beredskap genomföra krigsräddningstjänst. Detta innebär att det för 2005 beräknas grundutbildas ca 300 civilpliktiga räddningsmän, sanerare och ammunitionsröjare. Räddningsverket bör skapa handlingsfrihet för att möjliggöra eventuella framtida ytterligare reduceringar av civilpliktsvolymerna under kommande försvarsbeslutsperiod.
- Inom hälso- och sjukvården m.m. förbättra förmågan att omhänderta skadade efter NBC-händelse. Socialstyrelsen bör också vidmakthålla handlingsfrihet att hantera konsekvenserna av ett begränsat väpnat angrepp.
- Vidareutveckla områden så som el-, värme- och vattenförsörjning vid akutsjukhus, radiokommunikationsutrustning i sjuktransportfordon, utbildning och övning samt landstingens katastrofmedicinska beredskap.
- Vidareutveckla den gemensamma ledningsförmågan inom insatsberedskapen.

2.4 Inriktning för internationell verksamhet

Det internationella civila säkerhetspolitiska samarbete som har utvecklats och fördjupats under de senaste åren påverkar de nationella ansvars- och samverkansformerna inom krishanteringsområdet. Det beror bland annat på att utvecklingen av civil förmåga till internationella krishanteringsinsatser och kampen mot terrorismen berör olika samhällssektorer. Allt fler internationella samarbetsområden förutsätter enade svenska positioner där faktorer från flera samhällsområden måste vägas samman. Detta ställer krav på samordningen mellan berörda myndigheter som ska bistå med underlag eller resurser. Det bör dock påpekas att det internationella samarbetet om civil krishantering i första hand avser hur man skall bidra till konflikthantering utanför EU:s och Natos gränser. I avsnitt 3.2.7 utvecklas resonemanget kring det internationella perspektivet.

Internationellt samarbete kring ömsesidiga beroenden (till exempel inom elförsörjning och telekommunikationer) och samarbete för att minska sårbarheter i samhället, skall syfta till att förebygga och hantera uppkomsten av svåra påfrestningar på samhället i fred. Sådant samarbete har mot bakgrund av terroristhot, epizootier med mera också utvecklats på bred front inom bland andra EU, FN och Nato. Det svenska krishanterings-systemet bör inriktas mot att ytterligare kunna bidra till utveckling av samarbetet. Det nationella systemet bör medge att stöd kan tas emot från andra medlemsländer vid behov.

För att ansvariga svenska myndigheter effektivt ska kunna driva på och delta i internationellt samarbete bör myndigheterna utveckla den internationella dimensionen i sitt arbete.

När det gäller samarbete inom EU bör myndigheterna i samverkansområdena verka för att bli delaktiga i relevant EU-samarbete avseende samhällets framtida sårbarhet och säkerhet inklusive tvärsektorieella beroenden. Det är också viktigt att myndigheterna uppmärksammar kopplingen mellan det nationella krishanteringsarbetet och det arbete som görs i Nato/PFF. Detta gäller både arbetet i Nato/SCEPC och dess civila underkommittéer.

2.5 Anpassning inom civilt försvar

Anpassningsplanering för det civila försvaret innebär en översiktlig planering för att uppnå önskvärd förmåga på medellång sikt (inom fem år). Planeringen skall ge underlag för avvägning mellan att vidta åtgärder för att förbättra grundförmågan och att hän-skjuta åtgärder till en anpassningssituation. Anpassningsplaner bör inte utarbetas för tidsperspektivet förmåga på lång sikt (inom tio år). Fokus bör istället vara att bygga upp bas- och grundförmågan för att bibehålla handlingsfriheten på lång sikt.

Anpassningsplaneringen utgör en integrerad del av planeringsprocessen inom det civila försvaret. För varje angiven åtgärd skall det motiveras varför och när den behöver genomföras. Dokumentationen är viktig för att möjliggöra handlingsberedskap i det fall åtgärderna behöver aktualiseras, den är också viktig för spårbarheten i anpassningsplaneringen mellan behov av förmåga och föreslagen åtgärd skall kunna skapas. Berörda myndigheter bör här rangordna åtgärder efter deras betydelse för att uppnå önskvärd förmåga, och deras betydelse för att kunna genomföra andra åtgärder som bidrar till den önskade förmågan. De åtgärder som bedöms ha störst betydelse eller som är grundläggande för andra åtgärder skall genomföras först.

2.5.1 Förmåga att möta ett väpnat angrepp på medellång sikt

I tidsperspektivet förmåga inom fem års anpassning skall det civila försvaret kunna bidra till totalförsvarets samlade förmåga att möta ett väpnat angrepp som innebär mer omfattande militära operationer på marken, i luften och till sjöss. Planeringen skall utgå från att grundförmågan skall kunna stärkas genom ökade materiella och personella resurser under en femårig anpassningsperiod. Planeringen skall vidare utgå från att kravet på uthållighet och förmåga antas öka i detta perspektiv.

Vissa beredskapsåtgärder kan dock inte skjutas upp till en anpassningsperiod, vilket måste beaktas i planeringen. Exempel på sådana åtgärder kan vara säkerställande av viss specialistkompetens som tar lång tid att bygga upp, anskaffning av materiel som inte går att anskaffa på fem år, samt att säkerhet och robusthet i viss samhällsviktig infrastruktur byggs in. Denna typ av åtgärder skall därför planeras och utformas inom ramen för den årliga planerings- och budgetprocessen. Åtgärder som vidtas för att stärka förmågan på fem års sikt skall också kunna användas för den internationella uppgiften, samt vid svåra påfrestningar på samhället i fred.

2.5.2 Förmåga att möta ett väpnat angrepp på lång sikt

På lång sikt, inom en tioårig anpassningsperiod, skall det finnas förmåga till att bidra till totalförsvarets samlade förmåga att motstå flera olika typer av väpnade angrepp. I planeringsskedet är dock utgångspunkten att det inte är meningsfullt att utarbeta

särskilda anpassningsplaner i detta långsiktiga perspektiv. I stället skall inriktningen vara att bygga upp en bas- respektive grundförmåga, för att även på lång sikt kunna bibehålla handlingsfriheten.

På samma vis som planeringen i perspektivet *förmåga på medellång sikt*, bör särskilt åtgärder som inte går att hänskjuta till en anpassningsperiod beaktas. Exempel på sådana åtgärder kan vara säkerställande av viss specialistkompetens med lång uppbyggnadstid, anskaffning av viss kvalificerad materiel och att säkerhet och robusthet i samhällsviktig infrastruktur byggs in. Denna typ av åtgärder kan därför inte hänskjutas till en anpassningsperiod, utan måste planeras och utformas inom ramen för den årliga planerings- och budgetprocessen. De åtgärder som vidtas för att stärka förmågan i detta tidsperspektiv skall även kunna vara tillgängliga för att bidra vid de två andra huvuduppgifterna.

3. Grunder för samhällets krisberedskap

3.1 Säkerhets- och försvarspolitisk inriktning

Enligt riksdagens beslut syftar säkerhetspolitiken till att bevara Sveriges fred och självständighet. Det säkerhetspolitiska målet är att i alla lägen och i former som landet självt väljer, kunna trygga en handlingsfrihet att som en enskild nation eller i samverkan med andra länder, kunna utveckla samhället. Regeringen redovisar i *propositionen 2001/02:10 Fortsatt förnyelse av totalförsvaret* fyra slutsatser av den säkerhetspolitiska situationen:

- den grundläggande positiva säkerhetsutvecklingen består,
- det ligger i Sveriges intresse att även i framtiden delta civilt och militärt vid internationell krishantering i samband med olika kriser och konflikter,
- hot mot tekniska infrastruktursystem kan få mycket allvarliga konsekvenser, ytterst också av säkerhetspolitisk dignitet och
- totalförsvarets förmåga till anpassning är en fortsatt viktig del av försvarspolitiken.

Utifrån dessa fyra slutsatser konstaterar regeringen att de av riksdagen fastställda säkerhetspolitiska målen i allt väsentligt skall ligga fast. Säkerhetspolitiken bör dock kontinuerligt prövas och justeras mot omvärldsutvecklingen. Sammantaget anser regeringen därmed att samhällets robusthet, Sveriges förmåga att hantera olika former av kriser nationellt och internationellt, samt den grundläggande försvarsförmågan, utgör de viktigaste delarna av säkerhetspolitiken.

Den försvarspolitiska huvuduppgiften är att stödja det säkerhetspolitiska målet att bevara landets oberoende. Totalförsvarets fyra huvudmål är att:

- försvara Sverige mot väpnat angrepp,
- hävda vår territoriella integritet,
- bidra till fred och säkerhet i omvärlden och
- stärka det svenska samhället vid svåra påfrestningar i fred.

Inom ramen för totalförsvarets fyra huvudmål har det civila försvaret följande uppgifter:

- värna civilbefolkningen, trygga en livsnödvändig försörjning, säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna och bidra till Försvarsmaktens förmåga vid ett väpnat angrepp och krig i vår omvärld,
- bidra till fred och säkerhet i omvärlden och
- stärka samhällets förmåga att förebygga och hantera svåra påfrestningar på samhället i fred.

De aktörer som har ett särskilt ansvar för förberedelsearbetet i fred är de myndigheter som har tilldelats ett samverkansansvar vid höjd beredskap i krisberedskapsförordningen.

Den säkerhetspolitiska utvecklingen och det vidgade säkerhetsbegreppet innebär att den sedan ett par år påbörjade ominriktningen av det civila försvaret skall fortsätta. Resurserna skall inriktas mot att i första hand kunna användas för att kunna motstå hot som kan uppstå i nuvarande omvärldsläge. Sådana hot kan vara hot av N-, B- och C-karaktär, informationsoperationer eller hot riktade mot den tekniska infrastrukturen. Ominriktningen innebär att det först är i andra hand som det civila försvarets resurser skall inriktas mot att efter en anpassningsperiod kunna möta mer omfattande angrepp. Samhällets robusthet och flexibilitet utgör grunden för förmågan att motstå angrepp i nuvarande omvärldsläge och är en nödvändig förutsättning för det civila försvarets anpassningsförmåga.

3.2 Viktiga komponenter och begrepp inom krisberedskapen

3.2.1 Helhetssyn

Samhällets krishanteringssystem vilar på en helhetssyn på samhällets resurser och på att beredskapen skall byggas underifrån. Detta innebär att utgångspunkten är den normala fredsverksamheten, som kompletteras med åtgärder för att öka beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred och för att motstå väpnat angrepp.

Målet för samhällets förmåga att hantera påfrestningar sträcker sig över hela hotskalan – en förmåga från allvarliga fredstida kriser till höjd beredskap. Åtgärder för att höja samhällets förmåga utmed hela denna skala är därmed integrerade då förmågan att hantera en fredstida kris utgör grunden för förmågan att hantera en situation under höjd beredskap. Det förebyggande perspektivet är av central betydelse, då förmågan att möta och motstå krig huvudsakligen är baserad på anpassningsdoktrinen. En robusthet måste därför kontinuerligt byggas in i samhället. Ytterligare en väsentlig förutsättning för att skapa ett integrerat system som utgår från en helhetssyn, är att strukturen präglas av ett tydligt underifrånperspektiv, där kommunernas behov och förmåga står i fokus.

I samhällets krishanteringssystem är tre principer centrala:

- ansvarsprincipen
- likhetsprincipen
- närhetsprincipen

Ansvarsprincipen innebär att den som har ansvar för en verksamhet under normala förhållanden skall ha motsvarande ansvar under kris- och krigssituationer. Likhetsprincipen innebär att en verksamhets organisation och lokalisering så långt som möjligt skall överensstämma i fred, kris och krig. Närhetsprincipen innebär i sin tur att kriser skall hanteras på lägsta möjliga nivå i samhället.

Hotbilden har breddats och hoten berör i regel flera samhällssektorer. Det är därför viktigt att samhället utvecklar och förbättrar förmågan till tvärsektoriell krishantering. En förmåga att hantera kriser som berör flera sektorer innebär också ett effektivare utnyttjande av samhällets resurser. Detta kräver dock ett flexibelt system för planering

och genomförande av beredskapsåtgärder. Bland annat för att möjliggöra en sådan planering har en struktur med sex samverkansområden skapats. Dessa områden är:

- Teknisk infrastruktur
- Transporter
- Spridning av farliga ämnen
- Ekonomisk säkerhet
- Områdesvis samordning, samverkan och information
- Skydd, undsättning och vård

Ett annat viktigt instrument för en flexibel planering är de så kallade finansieringsprinciperna. Samhällets förmåga att hantera påfrestningar skall bygga på en helhetssyn och ett underifrån- perspektiv. Det är dock väsentligt att ansvaret för samhällets basförmåga, samt förmågan att kunna hantera svåra påfrestningar på samhället, huvudsakligen ligger inom det enskilda verksamhetsansvaret. De finansieringsprinciper som styr planeringen för svåra påfrestningar på samhället i fred och höjd beredskap innebär att följande verksamhet kan finansieras via utgiftsområde 6:

- Investeringar avseende svåra påfrestningar på samhället i fred som samtidigt väsentligt stärker förmågan vid höjd beredskap.
- Övnings- och utbildningsverksamhet för samhällets krishanteringsförmåga på lokal, regional eller nationell nivå.
- Investeringar för höjd beredskap.
- Viss internationell fredsfrämjande och humanitär verksamhet.

Övrig verksamhet skall finansieras via de ordinarie sakanlagen. En fördjupad beskrivning av finansieringsprinciperna lämnas i bilaga 3.

3.2.2 Krishanteringsbegreppet

Den reformerade strukturen för krishantering i samhället bygger på ett sektors- och ett områdesansvar, där områdesansvaret bör ges en särskild tyngd. Områdesansvaret finns på tre nivåer i samhället – lokalt, regionalt och nationellt. På lokal nivå utövas områdesansvaret av kommunen, på regional nivå av länsstyrelsen och på nationell nivå av regeringen. Krishanteringsförmågan tar sin utgångspunkt i den framtida verksamheten och utgör en grund för verksamhet under höjd beredskap och inbegriper alla typer av åtgärder som berör hanteringen av krisen. Regeringen anser att en förmåga till tvärsektoriell samordning bör säkerställas. Ett områdesansvar innebär att det inom ett geografiskt område skall finnas ett organ som verkar för inriktning, prioritering och samordning av tvärsektoriella åtgärder som behöver vidtas i en krissituation.

Sektorsansvaret upphör aldrig att gälla varför områdesansvaret skall ses som ett stöd till sektorsansvaret när påfrestningar berör flera sektorer och/eller stora geografiska områden. Arbetet med områdesansvar måste därför ta sin ansats i sektorsansvaret. En förutsättning för områdesansvaret är således att man i förekommande fall har en god beredskap för att klara sitt verksamhets-/sektorsansvar. Sektorerna ser i princip olika ut

och har olika uppbyggnad och företrädare på de olika nivåerna i samhället. Detta måste klargöras i samband med nätverksbyggande, inriktningar och metodstödsarbeten med mera.

I detta arbete skall också med nödvändighet Försvarsmaktens roll i krishanteringssystemet behandlas. Försvarsmaktens roll vid fredstida kriser skall ses som ett myndighetsområde (sektorn militärt försvar), bland alla andra myndighetsområden, i dess uppgift att stärka det svenska samhället vid svåra påfrestningar i fred. Vid höjd beredskap blir förhållandet ett annat. I en sådan situation skall totalförsvaret (bestående av civil och militär verksamhet) agera i sin traditionella roll. Det är i en sådan situation viktigt att arbeta med behovet av samhällets stöd till de militära ansträngningarna.

En stor och viktig del av krishanteringen utgörs av informationshantering. Informationsfrågorna består dels av information inom och mellan myndigheter och andra aktörer som deltar i krishanteringen dels information utåt till allmänheten och massmedier. Lyckas aktörerna bra vad gäller informationen vid en kris är förutsättningarna goda för att hantera övrig verksamhet. Brister i informationshänseende kan snabbt förvärra och försvåra arbetet med hanteringen vid en inträffad kris.

Följande generella krav ställs på det geografiska områdesansvaret. En närmare beskrivning av vad detta innebär på regional respektive på lokal nivå finns i bilaga 1.

Komponenter i områdesansvaret:

- Ha ett relevant nätverk.
- Ha tagit fram tvärsektoriella risk- och sårbarhetsanalyser.
- Äga gemensam kunskap om situationen (läget).
- Ha en kompetent krishanteringsorganisation för att även utöva områdesansvaret.
- Verka för att krishanteringsförberedelserna får en enhetlig inriktning.
- Ha förmåga att informera berörda aktörer.
- Kunna samordna informationen till allmänheten.
- Vid behov och efter särskilda beslut kunna prioritera resurser.
- Verka för ett effektivt resursutnyttjande.

3.2.3 Samverkansansvariga myndigheter

Enligt krisberedskapsförordningen skall alla statliga myndigheter analysera om det finns sådan sårbarhet eller sådana risker inom myndigheternas ansvarsområde som mycket allvarligt kan nedsätta förmågan hos verksamheten. Samtliga myndigheter är därför skyldiga att i sin verksamhet beakta totalförsvarets krav. Myndigheterna skall även planera för att under höjd beredskap kunna fortsätta verksamheten så långt det är möjligt med hänsyn till personaltillgång och övriga förhållanden.

Utöver det har ett antal myndigheter pekats ut vilka ålagts ett särskilt ansvar för att vidta förberedelser som behövs för att kunna möta svåra påfrestningar på samhället i

fred och inför höjd beredskap. Dessa utgörs av de samverkansansvariga myndigheterna som nämns i krisberedskapsförordningen.

De myndigheter som utpekats med ansvar enligt 4 § i krisberedskapsförordningen har ett särskilt ansvar för planeringen rörande fredstida krishantering. Myndigheter som har pekats ut som samverkansansvariga med ett särskilt ansvar gällande fredstida krishantering, skall fokusera på att planera och vidta förberedelser för att förebygga, motverka och begränsa identifierade sårbarheter och risker. Myndigheterna har ett ansvar att samverka med andra berörda myndigheter, landsting, kommuner, näringsliv och organisationer. Dessa myndigheter bör även ta initiativ till forsknings- och utvecklingsinsatser inom verksamhetsområdet. Om en svår påfrestning inträffar skall myndigheterna hålla regeringen informerad om händelseutvecklingen, samt vidtagna och planerade åtgärder.

Samverkansansvariga myndigheter som särskilt pekats ut med ansvar enligt 8 § i krisberedskapsförordningen, har ett särskilt ansvar att vidta de förberedelser som behövs inför höjd beredskap. Dessa myndigheter skall planera för att kunna anpassa sin verksamhet inför en förändrad säkerhetspolitisk situation. Myndigheterna skall därför genomföra den omvärldsbevakning, samt de risk- och sårbarhetsanalyser som behövs för att klara uppgifterna under höjd beredskap. Utbildning och övning av berörd personal är också en viktig uppgift för dessa myndigheter.

Samverkansansvariga myndigheter med ansvar vid höjd beredskap skall vid höjd beredskap, så långt som möjligt inrikta sin verksamhet på sådant som har betydelse för totalförsvaret. Den fredstida verksamheten skall samtidigt, om möjligt, upprätthållas i normal omfattning. Vid höjd beredskap skall dessa myndigheter hålla regeringen underrettad om händelseutvecklingen, tillståndet och den förväntade utvecklingen inom ansvarsområdet samt om vidtagna och planerade åtgärder.

3.2.4 Samhällsviktig infrastruktur och grundläggande resurser

En viktig grund för ett robust och flexibelt samhälle är en fungerande samhällsviktig infrastruktur. Med samhällsviktig infrastruktur avses grundläggande system i samhället som är väsentliga för att samhället skall fungera och som direkt eller indirekt används av flertalet invånare. Med teknisk infrastruktur avses främst elförsörjning, telekommunikationer och vissa IT-system som har stor betydelse för samhället och som knyter samman många användare, exempelvis i en nätverksstruktur. Elförsörjning intar i detta sammanhang en särställning då flertalet samhällsverksamheter för sin verksamhet är beroende av en fungerande elförsörjning.

Till den samhällsviktiga infrastrukturen skall också räknas system för distribution av radio- och TV-program, vissa persontransport-, godstransport- och varudistributionssystem, samt kommunaltekniska system som fjärrvärme och vattenförsörjning. Betalningsväsendet och värdepappershandeln samt samhällsviktiga transfereringar är numera helt IT-beroende och bygger på att banker, marknadsplatser, värdepappersbolag och andra organ är sammankopplade med varandra i nationella och internationella system.

Även dessa system bör räknas till den samhällsviktiga infrastrukturen. Planeringen för samhällets säkerhets- och beredskapsarbete skall därför främst inriktas mot att minska sårbarheten och öka robustheten inom områdena elförsörjning, informationsteknik och telekommunikationer. Grundinformation i form av grunddata, lägesinformation och geografisk information utgör också viktiga beståndsdelar för att den samhällsviktiga infrastrukturen skall fungera.

Utvecklingen har visat att terrorister och andra aktörer kan utnyttja de sårbarheter som finns i samhället i syfte att samla information eller att skada. Civilbefolkningen, nationella symboler eller tillgångar kan i sig även vara målet för asymmetriska hot. Inriktningen bör så långt möjligt vara proaktiva åtgärder för att undvika angrepp på samhällsviktig infrastruktur eller mot grundläggande resurser.

3.2.5 Beredskap mot farliga ämnen

Det är angeläget att samhället stärker förmågan att möta NBC-risker och -hot. Beredskapen inom NBC-området omfattar den verksamhet som krävs för att förhindra, begränsa och hantera effekterna på samhället inför hot om eller vid spridning av farliga nukleära, biologiska eller kemiska ämnen eller stridsmedel. Beredskapen omfattar också förebyggande insatser och de vårdinsatser som kan krävas liksom åtgärder som kan behövas för sanering.

3.2.6 Informationssäkerhet

I ett land med en stor användning av elektroniska tjänster måste också informationssäkerheten vara hög. Det gäller att upprätthålla en hög informationssäkerhet i hela samhället som innebär att man skall kunna förhindra och hantera störningar i samhällsviktig verksamhet. Utgångspunkten är att den som ansvarar för informationsbehandlingssystem även ansvarar för att systemet skall fungera tillfredställande. Staten har en roll i att se till hela samhällets behov av informationssäkerhet och vidta de åtgärder som rimligen inte kan åvila den enskilde systemägaren.

Regeringen bedömer att möjligheterna för någon inom en organisation att obehörigt föra med sig hemligheter ut eller förbereda system för en attack utifrån är relativt stora. Förmågan att möta allvarliga hot är beroende av ett grundläggande säkerhetsarbete som i första hand skyddar mot de vardagliga säkerhetsproblemen. Krisberedskapsmyndigheten har gett ut rekommendationer för en basnivå för IT-säkerheten (BITS) (KBM:s utbildningsserie 2003:5).

Det statliga ansvaret inom informationssäkerhetsområdet är uppdelat på fyra verksamhetsområden:

- omvärldsanalys
- IT-incidenthantering
- teknikkompetens
- system för evaluering och certifiering.

Samhällsviktiga IT-system

Utgångspunkten för att bedöma om ett IT-system skall betraktas som samhällsviktigt är att kartlägga vilken verksamhet som en organisation har krav på sig att bedriva även i fredstida kriser i samhället och eventuellt också vid höjd beredskap. Är sådan verksamhet beroende av ett visst IT-system för att kunna upprätthållas på avsedd nivå, kan detta IT-system anses som samhällsviktigt.

Särskilda krav ställs på i krisberedskapsförordningen utpekade myndigheter, där dessa skall ansvara för att dator- och kommunikationssystem uppfyller sådana säkerhetskrav att myndigheterna kan utföra sina uppgifter på ett tillfredställande sätt även under höjd beredskap.

3.2.7 Det internationella perspektivet

Sedan flera år pågår en internationalisering av totalförsvaret. Regeringens bedömning är att Sverige genom att delta i den internationella verksamheten, exempelvis vid fredsfrämjande och humanitära insatser, återför erfarenheter som stärker nationell säkerhet, beredskap och förmåga till krishantering.

Krisberedskap och krishantering har kommit att bli en allt viktigare del av denna internationalisering. Begreppet krishantering har numera en mångfasetterad innebörd. Krishantering kan omfatta verksamhet från hantering av större olyckor, terroristangrepp, naturkatastrofer och liknande, till insatser i samband med säkerhetspolitiska konflikter.

Regeringen bedömer det som angeläget att fortsätta utveckla EU:s krishanteringsförmåga och dess civila komponenter. Övergripande politiska frågeställningar om de civila frågorna hanteras inom Civilkommittén. Medlemsstaterna har kommit överens om fyra civila kapacitetsområden vars utveckling för krisinsatser skall prioriteras: polis, rättsområdet, räddningstjänst och civil förvaltning. Relativt långtgående målsättningar har ställts upp för samtliga dessa områden.

Inom rådssekretariatet har en särskild polisenhet organiserats. Det är också på polisområdet som arbetet med att uppfylla de kvalitativa och kvantitativa målsättningarna har kommit längst. Medlemsstaterna skall från år 2003 kunna sätta in upp till 5 000 poliser i internationella insatser. Samma år skall 100 särskilt utvalda experter inom räddningstjänstområdet kunna skickas ut i utvärderings- och samordningsgrupper med mycket kort varsel. Räddningstjänststyrkor på upp till 2 000 personer skall också kunna skickas ut med kort varsel. På rättsområdet skall 200 tjänstemän kunna ställas till EU:s förfarande för insatser i krisdrabbade områden. Civil förvaltning skall bl.a. omfatta experter från administrativa, sociala och infrastrukturella samhällsfunktioner och medlemsländerna har åtagit sig att till år 2003 inrätta en reserv av experter på området. Dessa skall kunna åta sig uppdrag inom den civila förvaltningen i samband med krishanteringsoperationer.

Samarbetet inom ramen för Nato/PFF är även i fortsättningen av vikt, bl.a. vad gäller den förtroendeskapande dimensionen och erfarenhetsutbyte.

Utveckling av civil-militär samverkan är i sammanhanget också betydelsefullt, eftersom det är ett viktigt inslag för att kunna genomföra komplexa krishanteringsinsatser.

Härutöver är det väsentligt att Sverige utvecklar sitt samarbete på området i andra internationella sammanhang såsom FN, OSSE, Europarådet, Östersjöstaternas råd och inom Norden.

3.2.8 Samverkan mellan offentlig sektor och näringsliv

Samverkan mellan offentlig sektor och näringsliv är en viktig del av den nya strukturen för krishantering. Genom en utvecklad sådan samverkan bidrar till att synliggöra komplexa interaktioner och samberoenden mellan samhällsviktiga infrastruktursystem och mellan dessa och samhället i övrigt.

Planeringen skall utgå ifrån ett funktionellt och ett geografiskt underifrånperspektiv och förutsätter att samverkan etableras och utvecklas mellan offentlig sektor och näringslivet såväl på central nivå som på regional och på lokal nivå. Det är viktigt att aktörerna i offentlig sektor skaffar sig insikt i och förståelse för de strukturer, spelregler och drivkrafter som näringslivet verkar under.

Offentlig sektor verkar inom geografiskt avgränsade ansvarsområden – nation, län, landsting, kommuner. Någon motsvarighet till detta finns inte för näringslivet. Offentlig sektor är sektors- och funktionsindeldad både på central, regional och på kommunal nivå medan aktörerna i näringslivet har ett annat sätt att dela in sin verksamhet. Näringslivets risker betingas bland annat av de långa kedjorna av underleverantörer av varor och tjänster i och utanför Sverige, det branschvisa ömsesidiga beroendet och den gränslösa handeln inom EU. Samverkan mellan offentlig sektor och näringslivet har således även en internationell dimension som är nödvändig att beakta.

Myndigheter och kommuner kan, med enstaka undantag såsom skatter, miljöregler och koncessioner, inte utöva direkt styrning gentemot näringslivet utan bara gentemot andra aktörer inom offentlig sektor. Det är således viktigt att finna en grund på vilken dessa skilda strukturer skall kunna mötas och tillsammans stärka samhällets säkerhet och beredskap. En sådan grund är att utveckla en gemensam syn på inbördes beroendeförhållanden i samhället, ett gemensamt intresse för en stabil infrastruktur och en gemensam uppfattning om ömsesidigt ansvar. Ett hot mot infrastrukturen är ett hot även mot näringslivet.

3.2.9 Kunskapsutveckling

I krishanteringssystemet utgör kunskapsutveckling, forskning och analys viktiga delar av grunden för sådana åtgärder som vidtas i arbetet med samhällets säkerhet och beredskap. Det övergripande långsiktiga målet för kunskapsutveckling, forskning och analys bör vara att ge kunskap som kontinuerligt bidrar till att minska sårbarheten i samhället och förbättrar samhällets krishanteringsförmåga.

Kommuner, landsting, myndigheter och andra aktörer är beroende av kunskap för sin respektive förmåga att identifiera risker och sårbarhet, genomföra risk- och sårbarhetsanalyser samt förebygga kriser och extraordinära händelser. Dessutom har de flesta av

dessa aktörer tydligt uttalade krav på sig samt operativa uppgifter i händelse av kriser och extraordinära händelser, vilket genererar ett kunskapsbehov i flera olika dimensioner. En stor del av kunskapsinhämtningen sker i interaktion mellan statsmakterna, myndigheter och krishanteringssystemets övriga aktörer.

Forskning, omvärldsbevakning och analyser av hot, risker, sårbarhet och skydd kan generera kunskap och förståelse om omvärldsutvecklingen och beroenden mellan viktiga samhällsfunktioner. Resultatet kan ligga till grund för beslut om såväl inriktning, planering och åtgärder, men kan också bidra till utveckling av operativ verksamhet på alla nivåer (lokalt, regionalt och centralt).

Kunskapsutveckling med relevans för krishanteringssystemet kan formuleras i tre övergripande kunskapsområden nämligen risk och sårbarhet, hot och hotutveckling samt krishanteringsförmåga.

Kunskapsområdet risk och sårbarhet tar sin utgångspunkt i ett antal skyddsvärda kapaciteter i samhället som Krisberedskapsmyndigheten för närvarande bedömer vara viktiga för möjligheten att upprätthålla funktioner och fullgöra uppgifterna i krishanteringssystemet. Dessa är bl.a. betalningsförmedling och finansiella tjänster, transport och logistik, energiförsörjning samt elektroniska informations- och kommunikationstjänster.

Kunskapsområdet hot och hotutveckling innefattar ett antal omständigheter och/eller händelser som krishanteringssystemets aktörer skall bidra till skyddet mot. Det är terrorism, smitta, tekniska kollapsar, radioaktivt nedfall, naturkatastrofer, väpnat angrepp samt angrepp via informationssystem.

Inom kunskapsområdet krishanteringsförmåga inryms frågor om villkor för och effekter av krishanteringsåtgärder på lokal, regional och central nivå, nationellt och internationellt – bilateralt eller inom ramen för EU eller någon annan internationell sammanslutning. Området innefattar också ledningsfrågor i generell bemärkelse, liksom frågor om anpassning och civil-militär samverkan. Riskkommunikation och samverkan mellan det offentliga och det privata utgör också viktiga delar av området.

Kunskapsutveckling kan ske genom att insikter och erfarenheter inhämtas på flera olika sätt. Förutom genom forskning kan kunskap inhämtas genom omvärldsbevakning och omvärldsanalys. Ett viktigt moment i kunskapsutveckling är spridning av forskningsresultat bland annat i form av utbildning och övning.

Forskningen rymmer även flera internationella dimensioner, vilka bör förstärkas. Det handlar både om att studera internationella och transnationella fenomen och om att kontinuerligt bygga upp och utbyta kunskap i internationella nätverk.

3.2.10 Risk- och sårbarhetsanalyser

Enligt 3 § krisberedskapsförordningen skall varje myndighet i syfte att stärka sin krishanteringsförmåga årligen analysera om det finns sådan sårbarhet och sådana risker inom

myndighetens ansvarområde som synnerligen allvarligt kan försämra förmågan till verksamhet inom området. Vidare skall de samverkansansvariga myndigheterna enligt 4 § vidta förberedelser för att förebygga, motverka och begränsa identifierad sårbarhet och risker inom samverkansområdena.

Resultatet av genomförda risk- och sårbarhetsanalyser kommer att utgöra ett viktigt underlag i kommande inriktnings- och resursfördelningsarbete för samhällets krisberedskap. Krisberedskapsmyndigheten arbetar med att ta fram anvisningar för arbetet med risk- och sårbarhetsanalyserna. Detta är en del i arbetet med att utveckla metoder för risk- och sårbarhetsanalyser.

3.2.11 Civilt försvar

Det säkerhetspolitiskt stabilare närområdet ställer ökade krav på en förmåga att kunna anpassa totalförsvaret till en förändrad säkerhetspolitisk situation. Det rådande säkerhetspolitiska läget innebär att kraven på totalförsvaret att på kort sikt för möta ett mer omfattande väpnat angrepp, har sänkts ytterligare. Först i andra hand skall det civila försvarets resurser inriktas mot att efter en anpassning kunna möta mer omfattande angrepp mot Sverige. Den planering som skall bedrivas för detta skall i huvudsak vara planering inom ramen för anpassningsdoktrinen, men också i begränsad omfattning investeringar som inte går att skjuta på framtiden. Samtidigt har kraven på förmågan att kunna delta i internationella insatser ökat. Kravet på medellång sikt (inom fem år) och lång sikt (inom tio år) att kunna öka förmågan att möta ett väpnat angrepp har dock inte förändrats. Anpassningsdoktrinen grund är att det skall finnas en möjlighet att förändra dessa krav och att myndigheterna skall kunna förändra förmågan i olika tidsperspektiv. Anpassningsfilosofin har inneburit att det som tidigare kunde betraktas som traditionella civila försvarsåtgärder, såsom till exempel försörjningsberedskap, fysiskt skydd och krigsorganisation nu i stor omfattning kan anstå till en anpassningsperiod.

3.2.12 Bas- och grundförmåga

Samhällets samlade säkerhet och beredskap består av:

- samhällets normala robusthet och beredskap, det vill säga samhällets basförmåga
- förmågan att möta det vidgade säkerhetsbegreppets krav, det vill säga hot över hela hotskalan
- förmågan att uppfylla de försvarspolitiska målen.

En helhetssyn skall prägla samhällets resurser och beredskapen skall byggas underifrån. Utgångspunkten är den normala fredsverksamheten, utifrån vilken kompletterande åtgärder vidtas för att stärka beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred och för att motstå ett väpnat angrepp. Skalan för samhällets krishantering sträcker sig därmed från normal fredsverksamhet (basförmåga) över grundförmåga och slutligen till anpassningsförmåga.

Samhällets basförmåga utgörs av den normala robusthet och beredskap som finns in-

byggd i samhället. Basförmågan avser i första hand förmåga att hantera normala fredstida störningar och olyckor, såsom bränder, olyckor med transportmedel etc. men också händelser med mer omfattande konsekvenser som exempelvis epidemier och allvarliga smittsamma djursjukdomar, översvämningar, kortare eller längre avbrott i elförsörjningen eller telekommunikationerna.

Grunden för samhällets säkerhet och beredskap är med andra ord dess fredstida robusthet och flexibilitet. Utifrån denna grund – basförmågan – vidtas de åtgärder som krävs för att kunna möta de ökade krav och påfrestningar som kan uppstå vid ett väpnat angrepp. Detta utgör tillsammans samhällets grundförmåga. Hos aktörer som tilldelats ett samverkansansvar i krisberedskapsförordningen skall det alltid finnas en tillräckligt hög grundförmåga för att:

- möjliggöra handlingsfrihet att hantera förändrade förutsättningar i framtiden,
- kunna motstå hot om och begränsade insatser mot civila funktioner eller infrastruktur i form av sabotage eller begränsat användande av fjärrstridsmedel,
- bidra till samhällets totala motståndsförmåga mot informationsoperationer, samt
- kunna stödja Försvarmakten.

Basförmågan och grundförmågan är centrala för att kunna hantera olika typer av påfrestningar i samhället, särskilt när systemet gällande höjd beredskap är baserat på anpassningsprincipen. De åtgärder som krävs för att skapa en god bas- respektive grundförmåga måste planeras och utformas i närtid under löpande verksamhets- och budgetprocess.

Det som skiljer basförmågan och grundförmågan åt ur ett planeringsperspektiv, är att basförmågan är den ordinarie verksamhet som skall kunna hantera fredstida kriser, medan grundförmågan är den förmåga som uppstår efter en påbyggnad av särskilda åtgärder för att kunna hantera ett väpnat angrepp. För både basförmågan och grundförmågan är dock det förebyggande perspektivet centralt. En viktig skillnad för åtgärder som vidtas för att stärka bas- respektive grundförmågan finns i finansieringsprinciperna. Basförmågan är den fredstida robustheten och flexibiliteten som tillgodoser samhällets behov att kunna hantera fredstida kriser och skall finansieras över respektive verksamhets sakanslag. Till skillnad från tidigare kan nu åtgärder för att stärka samhällets förmåga att hantera svåra påfrestningar i vissa fall finansieras via utgiftsområde 6, Försvaret samt beredskap mot sårbarhet, om dessa åtgärder även stärker förmågan vid höjd beredskap. För utförligare resonemang om finansieringsprinciperna, se bilaga 3.

En god bas- respektive grundförmåga är grundläggande för en säkerhets- och försvarspolitik som bygger på en anpassningsdoktrin. Dessa tre "nivåer" – basförmåga, grundförmåga och anpassning – står i en påbyggande beroenderelation till varandra, och åtgärder för att stärka respektive förmåga skall planeras och vidtas vid skilda tidpunkter. Förhållandet mellan basförmåga, grundförmåga och anpassning, samt hur dessa åtgärder skall finansieras, kan beskrivas enligt bilden nedan.

Basförmåga	Grundförmåga	Anpassning
<ul style="list-style-type: none"> • ordinarie verksamhet • fredstida kriser och olyckor <p style="text-align: center;">• Svår påfrestning på samhället i fred</p>	<ul style="list-style-type: none"> • handlingsfrihet • omedelbar förmåga • förmåga på kort sikt 	<ul style="list-style-type: none"> • förmåga på medellång sikt • förmåga på lång sikt
<p>ordinarie myndighetsanslag</p>	<p>utgiftsområde 6</p>	<p>Ny- och/eller omfördelning etc. enligt regeringens och riksdagens beslut</p>

Som illustreras i bilden är situationen "svår påfrestning på samhället i fred", en situation som ligger mellan vad som kan hanteras inom ramen för bas- respektive grundförmågan. Utgångspunkten är att den ordinarie verksamheten skall kunna hantera denna typ av situation, och därmed finansiera nödvändiga åtgärder för att vidmakthålla samhällets basförmåga i detta syfte. Vissa investeringar och övningsaktiviteter som stärker samhällets förmåga vid svåra påfrestningar och samtidigt har betydelse för förmågan vid höjd beredskap kan dock finansieras via utgiftsområde 6, Försvar samt beredskap mot sårbarhet. Det bör också i detta sammanhang poängteras att svåra påfrestningar hanteras inom ramen för den fredstida lagstiftningen, och inte med stöd av beredskaps- lagstiftningen.

En svår påfrestning på samhället i fred utgör inte någon enskild händelse i sig, exempelvis en olycka eller ett sabotage, utan är ett tillstånd som kan sägas uppstå när en eller flera händelser gemensamt eskalerar och konsekvenserna av dessa händelser omfattar stora delar av samhället. Svåra påfrestningar kan sägas utgöra olika slag av extrema situationer med låg sannolikhet som skiljer sig åt i sak. Tillståndet är av sådan omfattning att det uppstår allvarliga störningar i viktiga samhällsfunktioner eller hotar grundläggande värden av olika slag i samhället. För att hantera situationen och därmed begränsa konsekvenserna krävs samordning av insatserna från flera olika myndigheter och organ.

Bilaga 1

Geografiskt områdesansvar och kommunens roll i krishanteringssystemet

Inledning

I denna bilaga utvecklas dels innebörden av det geografiska områdesansvaret på regional nivå dels kommunens roll i samhällets krishanteringssystem inklusive det geografiska områdesansvaret på lokal nivå.

Beskrivningen av det geografiska områdesansvaret har tagits fram av länsstyrelserna i samverkan med Krisberedskapsmyndigheten. Innebörden av det geografiska områdesansvaret kommer att utvecklas över tiden och texten här skall därför ses som en allmän beskrivning av den bedömning som görs på regional nivå i dag.

Kommunens roll i samhällets krishanteringssystem innebär dels ett verksamhetsansvar, dels ett geografiskt områdesansvar. Innebörden av det lokala områdesansvaret har preciserats i förhandlingar mellan staten (Krisberedskapsmyndigheten) och Svenska Kommunförbundet.

Det geografiska områdesansvaret på regional nivå

Utgångspunkterna för denna framställning är regeringens proposition 2001/02:158 *Samhällets säkerhet och beredskap* där områdesansvaret som begrepp introduceras.

Riksdagens beslut om ett nytt krishanteringssystem vilar på grundläggande principer om *närhet, likhet och ansvar*. Ansvar att hantera kriser åvilar dels sektorsansvariga myndigheter, dels områdesansvariga myndigheter. Med område avses här ett geografiskt avgränsat område motsvarande kommun, län och riket som helhet. Kommunen, länsstyrelsen och regeringen är områdesansvarig inom respektive område. Sektorsansvariga myndigheter har en skyldighet att samverka med länsstyrelsen som områdesansvarig myndighet.

Områdesansvaret uttolkas också utifrån förordningen (2002:864) med länsstyrelseinstruktion samt förordningen (2002:472) om åtgärder för fredstida krishantering och höjd beredskap (Krisberedskapsförordningen).

Den paragraf som främst beskriver områdesansvaret är 50 § länsstyrelseinstruktionen: *"Länsstyrelsen har inom länet ett ansvar för åtgärder för fredstida krishantering och höjd beredskap enligt förordningen (2002:472) om åtgärder för fredstida krishantering och höjd beredskap. Länsstyrelsen skall hålla sig underrättad om händelseutvecklingen i sådana situationer och verka för att nödvändig samverkan kan åstadkommas."*

I förordningen (2002:472) om åtgärder för fredstida krishantering och höjd beredskap uttrycks de situationer där områdesansvaret för länsstyrelsen ska gälla:

1. situationer som uppstår hastigt, oväntat och utan förvarning,

2. situationer som kräver brådskanie beslut och samverkan med andra samhällsorgan,
3. situationer som allvarligt påverkar samhällets funktionsförmåga eller tillgång på nödvändiga resurser, och [...]

Områdesansvarets innebörd

Länsstyrelseinstruktionens 50 § att "verka för att nödvändig samverkan kan åstadkommas" är en bärande del i områdesansvaret. Även ansvarsprincipen, som innebär att den som har ansvar för en verksamhet i normala förhållanden ska ha motsvarande ansvar under kris- och krigssituationer, är viktig för att beskriva områdesansvaret, eller egentligen vad det inte är.

Områdesansvaret handlar inte om att ta över någon annans sektors- eller områdesansvar utan i stället, i enlighet med länsstyrelseinstruktionen, om att verka för att samverkan kan åstadkommas, att vara den part som stödjer andra organisationer i syfte att skapa gemensamma målsättningar och inriktningar. Länsstyrelsen skall se till att beredskapsförberedelserna bedrivs med en enhetlig inriktning. Länsstyrelserna skall inom ramen för sitt områdesansvar verka för att tvärssektoriella åtgärder vidtas och samordnas vid sådana händelser som anges i förordningen (2002:472) om fredstida krishantering och höjd beredskap. Länsstyrelsen skall därför i stor utsträckning fungera som katalysator och skapa arenor för att diskutera och etablera kontakt.

En effektiv krishantering förutsätter förebyggande arbete. Områdesansvaret innefattar därför åtgärder före, under och efter en krissituation.

Även om områdesansvaret främst hänför sig till situationer av mycket komplex karaktär måste samverkan också enligt likhetsprincipen fungera vid mindre allvarliga situationer än de som avses i 3 § Krisberedskapsförordningen.

Uppgifter utifrån det geografiska områdesansvaret

Länsstyrelsen ska samverka med och ge stöd till de organ som är primärt ansvariga för krishanteringen men inte ta över myndigheters eller organisationers ansvar. Relationen till kommunerna måste särskilt uppmärksammas, eftersom dessa, enligt närhetsprincipen och lagen om extraordinära händelser, har ett särskilt krishanteringsansvar. Följande uppgifter bedöms som särskilt viktiga för att länsstyrelsernas geografiska områdesansvar ska kunna utövas.

- *Att bygga och upprätthålla relevanta nätverk.* Tillgången till relevanta nätverk är en viktig förutsättning för att områdesansvaret ska kunna utövas. Dessa nätverk leder till samverkan i förebyggande arbete, planering, utbildning och övningar och bidrar till en utveckling av den regionala krishanteringsförmågan.
- *Att göra regionala risk- och sårbarhetsanalyser.* Tvärssektoriella risk- och sårbarhetsanalyser utgör en grund för förebyggande åtgärder och inriktning av planering, utbildning, övningar och beredskap. Främst är det de sektorsansvariga som ska genomföra analys inom sina ansvarsområden. I områdesansvaret ligger sedan uppgiften att inom länet, skapa en regional bild av risker och sårbarheter. Arbetet skall bedrivs i

samverkan med kommunerna i länet, länsstyrelserna i grannlänerna, sektorsansvariga myndigheter och andra berörda organisationer.

- *Att ha förmåga att informera.* Länsstyrelsen ska hålla sig underrättad om händelseutvecklingen genom att under en kris kontinuerligt inhämta, sammanställa, analysera och förmedla lägesinformation till alla berörda organisationer inklusive regeringen och Krisberedskapsmyndigheten. Om flera parter är berörda ligger det i länsstyrelsens ansvar att verka för att parterna samordnar sin information. Ansvarsprincipen måste noga beaktas så att länsstyrelsen inte går förbi den part som har det direkta ansvaret.
- *Att verka för effektivt resursutnyttjande.* I länsstyrelsernas instruktionsmässiga uppgift, att i sådana situationer som nämns i Krisberedskapsförordningen, *verka för att nödvändig samverkan kan åstadkommas*, ligger också att bidra till att erforderliga resurser görs tillgängliga för att samutnyttjas på ett effektivt sätt. Länsstyrelsens möjlighet att prioritera resurser är begränsad till höjd beredskap och i fredstid till att, efter regeringsbeslut, prioritera statliga resurser. Medlet för att åstadkomma ett effektivt resursutnyttjande är därför samverkan, där resursutnyttjandet kan förberedas och utvecklas, bl.a. genom nätverksbyggande och anordnande av gemensamma utbildningar och övningar. Länsstyrelsen bör tillsammans med berörda aktörer skapa en gemensam lägesbild. Denna kan i sin tur utgöra ett bra beslutsunderlag för effektivt resursutnyttjande.
- *Att ge en enhetlig inriktning av krishanteringsförberedelserna.* Krishanteringsförberedelserna skall anpassas till de behov som finns inom det aktuella geografiska området och syftar till att de aktörer som verkar inom området uppträder samordnat och effektivt. En helhetssyn måste prägla planeringsprocessen och det tvärsektorieella perspektivet ska lyftas fram.
- *Att stödja arbetet med kommunal krishantering.* Länsstyrelsen ska ge kommunerna stöd i deras uppgift som områdesansvariga. Länsstyrelsens stöd till den lokala nivån ska också avse kommunernas verksamhetsansvar. Några viktiga verktyg för att åstadkomma detta är stöd i arbetet med kommunal risk och sårbarhetsanalys, utbildning och övningar samt att länsstyrelsen skapar ett regionalt råd för extraordinära händelser och svåra påfrestningar.
- *Att följa upp beredskapsförberedelserna.* Länsstyrelsen skall årligen följa upp beredskapsförberedelserna på lokal nivå och rapportera vilka beredskapsförberedelser som vidtagits samt redovisa en bedömning av effekten av de vidtagna åtgärderna.

Kommunens roll i samhällets krishanteringssystem

Lagen (2002:833) om extraordinära händelser i fred hos kommuner och landsting gäller från den 1 januari 2003. Denna lag reglerar den verksamhet som bedrivs av kommun respektive landsting. Bland annat skall det finnas en plan för hanteringen av extraordinära händelser som fastställs varje ny mandatperiod och det skall finnas en krisledningsnämnd för att fullgöra uppgifter under en sådan händelse.

Innebörden av det lokala områdesansvaret har preciserats i förhandlingar mellan staten och Svenska Kommunförbundet. Det bör observeras att det finns en skillnad mellan

hanteringen av kommunens egen verksamhet genom beslut i den lagreglerade krisledningsnämnden och utövandet av områdesansvaret som kommer att beröra flera olika aktörer på lokal nivå.

Kommunerna har en avgörande roll i samhällets krishantering. Det är svårt att tänka sig en allvarlig kris som inte berör en eller flera kommuner. När det gäller krishanteringen, att vidta åtgärder för att hindra eller lindra allvarliga konsekvenser av krisen, så är det naturligtvis den del av samhället som står närmast invånarna i den dagliga tillvaron och som normalt bistår dem med omsorg, säkerhet och välfärd som i första hand kommer att beröras och ställas på prov. Beredskapen mot kriser skall därför utformas i ett underifrånperspektiv. Med underifrånperspektiv menas två saker. Dels att det är samhällets normala fredsverksamhet som skall vara utgångspunkten, dels att förmågan på lokal nivå utgör grunden för beredskapen och att denna förmåga vid behov skall kunna kompletteras med åtgärder på regional och central nivå.

Vad innebär det för kommunen att den har denna speciella ställning i samhällets krishanteringssystem? Vilken förmåga skall en kommun ha för att svara mot kraven på en säker kommun med god kompetens att hantera kriser? Vilka förberedelseåtgärder måste vara vidtagna?

Det finns två olika utgångspunkter för att beskriva kraven på kommunen i samhällets krishanteringssystem. Det första är kommunens egen verksamhet och de mål för verksamheten som kommunfullmäktige fastställt. Det handlar om att fastställa en godtagbar nivå på kommunens olika verksamheter som alltid bör kunna genomföras oavsett krisens karaktär och omfattning. Kommunen har detta ansvar genom speciallagstiftning på en rad olika områden och genom egna åtaganden för kommuninvånarna.

Den andra utgångspunkten har att göra med samhällets krishanteringssystem som en helhet, där de olika delarna är beroende av varandra. Det gäller samordning och samverkan mellan kommunen och andra delar av samhället vid kriser. Det kan anses vara ett ansvar för staten att se till att krishanteringssystemets olika delar passar ihop och att helheten svarar mot de krav som ställs på systemet.

Målbild

Kraven på kommunen i samhällets krishanteringssystem kan mot denna bakgrund sammanfattas i följande målbild:

- Kommunen har god kunskap om risker och sårbarhet, som kan påverka kommunens verksamhet. Konsekvenserna för den egna verksamheten har analyserats. Kommunen har en planering för hur risker och sårbarhet skall undanröjas eller minskas. Kommunen har också en planering för hur den skall hantera konsekvenserna av en extraordinär händelse.
- Kommunen har god förmåga att hantera en extraordinär händelse, dvs. att vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa samhällsviktig verksamhet som måste upprätthållas och att ge invånare och media tillräcklig och korrekt information om händelsen.

- Kommunen verkar för samordning av all krishantering i det förberedande arbetet och i det akuta skedet, som berörda organisationer inom kommunens geografiska område ansvarar för. Kommunen har en samlad bild av risker, sårbarhet och förberedelser för krishantering inom detta område. Kommunen kan vid behov och om så är bedöms lämpligt samordna kontakterna med t.ex. länsstyrelsen eller centrala myndigheter.

Målbilden skall efter en inledande uppbyggnadsperiod kunna användas för länsstyrelsens uppföljning av kommunernas krishanteringsförmåga.

För att kunna motsvara målbilden måste kommunen bedriva ett effektivt, fortlöpande arbete inom området säkerhet, beredskap och krishantering. Stora delar av detta är kommunens egen angelägenhet och bör i första hand hanteras av kommunen själv. I andra delar är det fråga om en process med kommunen och staten som samspelande aktörer. Statens uppgift i detta sammanhang är av stödjande, samordnande och uppföljande karaktär.

En förutsättning för att kommunerna skall kunna uppnå en förmåga som motsvarar målbilden är att staten bistår med kompetensutveckling av nyckelpersoner och att varje kommun har en väl utbildad personell resurs för samordning av sitt krishanteringsarbete.

I vissa avseenden har staten ett intresse av att påverka kommunen. Genom lagen (2002: 833) om extraordinära händelser i fred hos kommuner och landsting har staten redan gjort ingrepp i kommunens rätt att självständigt utforma sin krishanteringsförmåga genom bestämmelser om planering och om krisledningsnämnd.

Följande redovisning är avsedd att definiera och beskriva ett antal funktioner och uppgifter som är av särskild betydelse för kommunens roll i krishanteringssystemet. Redovisningen avgränsas till sådant som staten och kommunerna bedöms ha ett gemensamt intresse av att utveckla i samhällets krishanteringssystem. Dessa "strategiska uppgifter" är.

- det geografiska områdesansvaret
- planering
- risk- och sårbarhetsanalyser
- övning
- uppföljning och rapportering.

Krishanteringssystemets utformning påverkar också kommunernas beredskapsförberedelser enligt lagen om civilt försvar. Parterna har i särskild ordning utrett kommunernas uppgifter för höjd beredskap (promemoria 2003-03-12).

Det geografiska områdesansvaret

Det reviderade krishanteringssystemet bygger på sektorsansvar och geografiskt områdesansvar. Sektorsansvaret utgår från ett 30-tal myndigheter, vars verksamhet har särskilt stor betydelse i samband med svåra påfrestningar och andra kriser.

För kommunens del kan det vara lämpligt att tala om verksamhetsansvar som en sammanfattande benämning på kommunens uppgifter inom dessa sektorer. Uppgifterna regleras i ett stort antal speciallagar.

Det är verksamhetsansvaret som är utgångspunkten för kommunens uppgifter i samhällets krishanteringssystem. Det betyder att kommunens ansvar för olika samhällsviktiga uppgifter under normala förhållanden också gäller under störda förhållanden. Kommunen måste alltså säkerställa att oundgänglig verksamhet alltid skall kunna genomföras oavsett krisens omfattning och karaktär. Kommunen skall också kunna tillgodose de särskilda behov av t.ex. information och stöd till enskilda, som krisen i sig skapar.

För att klara sitt verksamhetsansvar måste kommunen ha en organisation för krishantering, planer, förberedda lokaler m.m. Krishanteringsförmågan måste upprätthållas genom utbildning och övning.

Samhällets krishanteringsförmåga skall enligt statsmakterna förbättras framför allt genom att förmågan till tvärspektoriell samordning skall utvecklas. Det skall främst ske genom att det på lokal, regional och nationell nivå som stöd till sektorsansvaret skall finnas ett geografiskt områdesansvar. Detta skall utövas av respektive kommunen, länsstyrelsen och regeringen.

Områdesansvaret beskrivs i propositionen *2002/02:10 Fortsatt förnyelse av totalförsvaret* som "att det inom ett geografiskt område finns ett organ som verkar för inriktning, prioritering och samordning av tvärspektoriella åtgärder som behöver vidtas i en krissituation".

Områdesansvaret är inte identiskt på de tre nivåerna. När det gäller kommunens områdesansvar så saknas det precisering utöver propositionens allmänna definition. Kommunens områdesansvar måste därför utvecklas och beskrivas.

Man kan börja med att lägga fast att områdesansvaret *inte* innebär att kommunen tar över något verksamhetsansvar från någon annan aktör. Områdesansvaret bygger på att berörda aktörer av egen vilja medverkar till en samordning av krishanteringen i det geografiska området.

Vid de flesta svårare kriser i fred berörs kommunen och en rad andra aktörer som verkar inom kommunens geografiska område. Det är statliga myndigheter, landstinget, trosamfund, företag och ett antal olika organisationer. Dessa, de lokala krisaktörerna, hanterar samma kris i kommunen men har olika uppgifter. Varje aktör agerar självständigt och leder sin egen verksamhet. Samtidigt finns ett starkt beroendeförhållande mellan de lokala krisaktörerna.

För att krisen som helhet skall hanteras på ett effektivt sätt krävs samordning. Aktörerna måste försäkra sig om att man har samma uppfattning om vad som har hänt, hur krisen kommer att utvecklas, vilken inriktning man bör ha för sina åtgärder och vilka prioriteringar som bör göras. Aktörerna är beroende av information från varandra. Den

informationen om händelsen som skall förmedlas till allmänheten och media måste ensas. Områdesansvaret på den lokala nivån handlar om att få till stånd denna samordning.

Områdesansvaret är en viktig del i den akuta krishanteringens när en extraordinär händelse har inträffat. Områdesansvaret har också en förberedande och planerande del som är nödvändig för att den akuta krishanteringens skall fungera. Den förberedande delen, som till stor del handlar om informationsutbyte och samråd, bör formaliseras genom ett forum för regelbundna kontakter mellan de lokala krisaktörerna. Kommunen skall vara sammankallande och sammanhållande för detta fortlöpande samarbete. En tänkbar benämning på ett sådant forum kan vara krishanteringsråd. Ett 70-tal kommuner har redan i dag någon form av samverkansråd för utbyte av information och samordning av förberedelseåtgärder för krishantering.

Krishanteringsrådet (motsvarande) bör vara kommunens och övriga lokala krisaktörers forum för samordning både i det akuta skedet och i det förberedande, planerande skedet.

Områdesansvaret har också en vertikal dimension, nämligen att kunna svara för en samlad rapportering för all verksamhet i samband med krisen som genomförs inom kommunens geografiska område. Det är i första hand den områdesansvariga aktören på den regionala nivån, länsstyrelsen, som är mottagare av rapporterna. Omvänt skall länsstyrelsen kunna vända sig till kommunen för att nå alla aktörer i kommunen med information från den regionala eller centrala nivån.

En svårighet med områdesansvaret på den lokala nivån är att vissa viktiga verksamheter inte finns representerade i kommunen på ett sådant sätt att man kan delta i samordningen. Det gäller kanske främst statlig verksamhet. Kontakterna med dessa aktörer får då ske genom länsstyrelsens försorg på den regionala nivån. Länsstyrelsen får i sin tur förmedla nödvändig information till krishanteringsråden (motsvarande).

Områdesansvaret finns redan som en uppgift för kommunen när det gäller beredskapsförberedelser för höjd beredskap. Kommunen skall enligt lagen om civilt försvar "verka för att beredskapsförberedelserna för den civila verksamhet som bedrivs i kommunen av statliga myndigheter, landstinget samt organisationer och företag får en enhetlig inriktning och för att samverkan kommer till stånd mellan dem".

Motsvarande uppgift har kommunen under höjd beredskap.

Områdesansvaret i samband med kriser i fred bör i allt väsentligt ha samma innehåll som det ansvar kommunen redan har med avseende på höjd beredskap.

Sammanfattningsvis innebär kommunens geografiska områdesansvar att kommunen skall:

- göra en samlad analys av sådana risker och sådan sårbarhet i kommunens geografiska område som kan leda till en extraordinär händelse och göra denna analys känd för berörda aktörer

- vara sammankallande för ett krishanteringsråd (motsvarande) med representanter för de lokala krisaktörerna
- verka för att de lokala krisaktörernas förberedelser för hanteringen av en extraordinär händelse samordnas
- verka för att de lokala krisaktörernas åtgärder vid en extraordinär händelse samordnas
- verka för att informationen till allmänheten och media vid en extraordinär händelse samordnas
- kunna lämna en samlad information till länsstyrelsen om läget i kommunen i fråga om risker och sårbarhet och om de lokala krisaktörernas förberedelser för hanteringen av en extraordinär händelse
- kunna ge länsstyrelsen en samlad rapport om läget i kommunen vid en extraordinär händelse och om de lokala krisaktörernas vidtagna och planerade åtgärder med anledning av händelsen.

När hanteringen av en extraordinär händelse slutförts bör kommunen utvärdera den eller medverka vid utvärderingen som en annan aktör gör.

Kommunens områdesansvar avseende höjd beredskap är som nämnts ovan lagreglerat. På samma sätt föreslås områdesansvaret med avseende på extraordinära händelser läggas fast i lag. Det bör ske genom ett tillägg i lagen om extraordinära händelser i fred hos kommuner och landsting.

Områdesansvaret i fred är en ny uppgift för kommunerna, som kommer att utföras på uppdrag av staten. Det bör därmed ankomma på staten som "beställare" att bistå kommunerna med utvecklingen av områdesansvaret på den lokala nivån. Länsstyrelsen bör i samverkan med Krisberedskapsmyndigheten svara för information och övningsstöd till kommunerna och för utbildning av förtroendevalda och andra nyckelpersoner. Utbildningen bör bl.a. ta upp krishanteringsystemet allmänt, områdesansvaret och ledningsmetodik.

Bilaga 2

Omvärldsexempel

Inledning

Krisberedskapsmyndigheten arbetade under hösten 2002 fram tre typsituationer som grund för nya omvärldsexempel. Underlaget har under våren 2003 ytterligare bearbetats tillsammans med myndigheterna i samverkansområdena. Utifrån grundscenarierna har myndigheterna bedömt konsekvenserna och beskrivit dessa för olika samhällssektorer.

Vad är ett scenario?

Ett scenario kan ses som ett exempel på ett skeende. Det kan skildra ett av många händelseförlopp som bedöms kunna inträffa. Beskrivningen av bakgrunden och orsaker till händelserna behöver däremot inte vara grundade på någon bedömning av vad som sannolikt kommer att hända.

Alla tre scenarierna/exemplen har av de samverkansansvariga myndigheterna bedömts ge allvarliga samhällskonsekvenser och upphov till svåra påfrestningar på samhället i stort. Exemplen bedöms uppfylla kraven på att vara ett tillstånd som kan uppstå när en eller flera händelser utvecklar sig eller eskalerar till att omfatta flera delar av samhället. Vidare att tillståndet är av en sådan omfattning att det uppstår allvarliga stöningar i viktiga samhällsfunktioner och kräver att insatser från flera olika myndigheter och organ samordnas för att kunna hantera situationen och därmed begränsa konsekvenserna.

Hur skall omvärldsexemplen användas?

Alla tre typsituationerna kan användas för utbildning och övning inom ramen för samhällets säkerhet och beredskap. Situationerna kan också användas för att pröva och bedöma den verkliga beredskapen på respektive område och därmed upptäcka brister och sårbarheter som bör åtgärdas. Det finns en geografisk koppling inom respektive typsituation. Varianter av scenarierna kan dock beröra andra geografiska delar av Sverige och alla tre bedöms åtminstone indirekt få stora konsekvenser även utanför de primära områdena.

I denna bilaga presenteras scenarierna och en övergripande konsekvensbeskrivning. En mer detaljerad konsekvensbeskrivning kommer att skickas ut separat till de samverkansansvariga myndigheterna inklusive länsstyrelserna.

Omvärldsexempel A: Icke-antagonistisk händelse i form av "Långvarig effektbrist i elförsörjningen på grund av väderstörningar"

Exempel A bygger på ett scenario tidigare framtaget av Svenska Kraftnät.

Allmänt

Normalt är drift- och leveranssäkerhet i det svenska elsystemet mycket hög. Över en längre period är denna säkerhet mer än 99,98 %. Statsmakterna anser att under normala förhållanden har Sverige ett säkert elsystem. Samhällets ökade elberoende och

elsystemets känslighet för extrema väderförhållanden och organiserade våldsangrepp innebär emellertid att ytterligare åtgärder bör vidtas för att öka elsystemets uthållighet.

Det allvarligaste hotet mot elförsörjningen i fredstid är extrema väderförhållanden samt sabotage mot vitala delar i elsystemet. Sådana händelser kan leda till stora konsekvenser i samhället genom omfattande elavbrott.

Den händelseutveckling som beskrivs i det följande har sin grund i en isstorm som drabbade Mellansverige i oktober 1921 samt i de oväder som drabbade Canada och Frankrike i slutet av 1990-talet. De tekniska effekterna av ovädet 1921 har beräknats och omsatts till dagens elsystem. De bedömda konsekvenserna har sin grund i de dimensioneringar för islast och vindtryck som tillämpas för det svenska elnätet.

Bakgrund

El- och väderläge fram till den 28 november (året ej specificerat)

Under de senaste fyra dyggen i slutet av november har vädret i Sverige dominerats av ett mäktigt högtryck över västra Ryssland och Baltikum som resulterat i klart och kallt väder i hela landet. I Sydsverige har temperaturen på natten varit lägre än normalt, ca -10°C , och på dagarna i genomsnitt -5°C . I Norrland har rått för årstiden normala temperaturer.

Elförbrukningen har varit för årstiden hög under de senaste fyra dyggen särskilt mellan kl 07.00 och 09.00 då förbrukningen varje dag närmast sig 27 000 MW. Svenska Kraftnät (SvK) håller effektreserver i beredskap. Under de två första dyggen dämpades förbrukningen något på grund av höga elpriser och frivilligt sparande men idag på morgonen tvingades SvK beordra körning för halva effektreserven för att hålla balansen i elsystemet.

Ett mycket djupt lågtryck nordväst om Brittiska öarna med tillhörande varmfront når den svenska västkusten på kvällen den 28 november och beräknas därefter svänga av mot norr. Lågtrycket föregås av hårda vindar som på Atlanten når orkanstyrka.

Ovädet har vållat stora problem på de Brittiska öarna. På norra Jylland och i södra Norge väntas svåra störningar i elförsörjning och i andra ledningsbundna system på grund av ovädet. SMHI har varnat för mycket hårt väder under det närmaste dygnet samt nederbörd i form av snö eller underkylt regn.

Händelseutveckling den 28 november

Under eftermiddagen den 28 november ökar vindhastigheten på Västkusten och når vid 18-tiden stormstyrka. I byarna når vinden orkanstyrka. Med vinden förs fuktig saltbeläggning luft som avsätter sig på ställverk och ledningar. På grund av de höga vindhastigheterna orkar spolningsanläggningarna inte hålla ställverken på Västkusten fria från saltisbeläggning. Alla försök att med brandsprutor och andra hjälpmedel hålla ställverken rena från saltis misslyckas.

Ställverk och 400 kV-ledningar till Ringhals och Lindome utsätts för saltisbeläggning och

löser efter hand ut för överslag till jord. Två aggregat i Ringhals snabbstoppas strax före kl 20.00.

En timme senare inrapporteras ett stort antal haverier i de regionala och lokala näten i Halland och i Västra Götalands län.

Kl 21.10 löser sista aggregatet ut i Ringhals och all produktion från Ringhals har därmed upphört. Mellan kl 21.30 och 22.00 löser samtliga ställverk i stamnät och regionnät på Västkusten ut på grund av saltisbeläggning och andra skador på anläggningarna.

Under natten inträffar ett stort antal stolpras på grund av isbildning och höga vindtryck på 400 kV-ledningarna väster om Vättern från Göteborg – Mariestad i norr till Halmstad – Ljungby i söder. Mycket omfattande skador inträffar också i de regionala elnäten. De lokala elnäten på landsbygden som inte är jordkabel blir efter hand helt raserade inom stora delar av området.

Ovädrets omedelbara konsekvenser

Ovädret ställer till stora bekymmer för all verksamhet. Järnvägstrafiken upphör telekommunikationerna fungerar bristfälligt. Vägar, även större förbindelser, är till stora delar oframkomliga på grund av isbeläggning, omkullblåsta träd och nedfallna ledningar. E6 och E20 spärras av på ett antal ställen av nedrasade elledningar, havererade långträdare och andra hinder. Öresundsbron stängs av i samband med stormen. Bron får omfattande isbeläggning på hela konstruktionen och måste stängas av för all trafik i fyra veckor för avisning och inspektion.

Allmänheten uppmanas att inte ge sig ut på vägarna och lastbilstrafik uppmanas att stanna vid uppsamlingsplatser. Alla uppmanas lyssna på lokalradion.

På grund av den kalla vägbanan och den fuktiga luften fryser det till en allt tjockare ishinna på vägnätet. Endast akuta transporter kan genomföras genom kolonnkörning och detta först efter att Vägverket (VV) halkbekämpat med fuktig sand. Den fuktiga sanden isbeläggs emellertid efter ca 20 minuter vilket medför att vägarna återigen är oframkomliga.

Endast ett prioriterat vägnät kan hållas öppet för trafik under de närmaste fyra till fem dagarna eftersom vägsaltet inte har någon effekt vid -8°C och kallare. Trafiken på E6 mellan Göteborg och Helsingborg måste därför ledas om över Jönköping (R40) och Ljungby (E1) mot Helsingborg. Sträckan Ljungby – Halmstad ingår också i det prioriterade vägnätet.

Allmänheten uppmanas att inte ge sig ut i trafiken om man inte har snökedjor på bilen. Prioriterade transporter kan stödjas med halkbekämpning på det prioriterade vägnätet men på andra vägar först efter framställan.

I kuststäderna Falkenberg, Varberg och Göteborg har omfattande skador uppstått bland annat av nedblåsta tak, omkullblåsta träd och raserade byggnadsställningar. Polisen uppmanar folk att hålla sig inomhus.

På regionala och lokala nät i Halland och i Västra Götalands län har mycket omfattande skador inrapporterats. Göteborg är utan eltillförsel utifrån. Lokal produktion, ö-drift, har startats med hjälp av gasturbiner i Arendal och Rosenlundsverket för att så långt som möjligt försörja samhällsviktig verksamhet. Ca 10% av Göteborgs elbehov kan på detta sätt tillgodoses. Ungefär samma situation råder i Borås och Trollhättan.

Varberg, Falkenberg, Kungsbacka, Skövde och Vänersborg samt kranskommunerna runt Göteborg är helt utan elförsörjning medan ca 50% av Halmstads elbehov kan tillgodoses med lokal produktion.

På morgonen de 29 november avtar ovädret på Västkusten. Vid lunchtid har vinden avtagit kring Göteborg så att reparationer av elanläggningar kan påbörjas. Under eftermiddagen sjunker temperaturen återigen till -6°C . På kvällen sjunker temperaturen till ca -10°C i kustzonen och till ca -15°C i inlandet.

Störningar i elförsörjningen uppträder också i Bergslagen, Närke och västra delarna av Östergötland och Småland men inte av samma omfattning som i Hallands och Västra Götalands län som nu är helt utan eltillförsel från stam- och regionnäten.

I Skåne, Blekinge och Småland tillämpas manuell bortkoppling på grund av effektbrist.

På grund av elavbrotten och svårigheter att komma fram till teleanläggningar uppstår också mycket stora problem och störningar inom telekommunikationerna.

Ovädrets konsekvenser på längre sikt

På kvällen den 29 november meddelar SvK att de havererade ställverken på Västkusten är rengjorda, reparerade och funktionsdugliga inom två dygn. Däremot bedöms skadade ledningar inte kunna tas i drift förrän tidigast om en till två veckor.

Ringhals beräknas kunna tas i full drift i mitten av december. Ungefär samtidigt bedöms elimport från Jylland kunna återupptas.

Begränsad eltillförsel maximalt 25 % av Göteborgs normala elbehov beräknas kunna återupptas om en vecka förutsatt att vissa skador i regionnäten då hunnit repareras.

Elförsörjning till Varberg, Falkenberg, Kungsbacka samt till kranskommunerna runt Göteborg bedöms kunna ske från mitten av december

Under den närmaste månaden bedöms manuell bortkoppling behöva tillämpas i hela Sydsverige.

Den 29 november bedömer SMHI att det för årstiden kalla vädret i Sydsverige kommer att bestå under de närmaste fyra till fem dygnen.

Omvärldsexempel B: Antagonistisk händelse i form av "Terroristangrepp med massförstörelsevapen"

Exempel B har tagits fram i samverkan med främst Smittskyddsinstitutet och Socialstyrelsen.

Bakgrund

Sverige deltar i en internationell fredsbevarande insats i Betaland. I samband med insatsen kommer svenska förband i konflikt med religiösa grupper i Betaland. Dessa religiösa grupper svarar med terrordåd i Sverige.

Händelseutvecklingen under november (året ej specificerat)

Under dagarna runt den 12 november mottar flera sjukhus runt om i landet med koncentration till Mälardalen patienter med diffusa influensaliknande besvär med feber, allmänt illabefinnande, ryggvärk och enstaka fall av kräkningar. Ett fall med oväntad allvarlig allmänpåverkan och som därför observerats på sjukhus har den 12 november utvecklats utslag som bedöms kunna vara smittkoppor. Smittskyddsläkaren, Smittskyddsinstitutet (SMI) och Socialstyrelsen (SoS) underrättas. Patienten isoleras och prov skickas till SMI för analys. Vidare isoleras personalgruppen som vårdat patienten och vaccination förbereds av vårdpersonalen. Diagnosen smittkoppor bekräftas inom sex timmar. Smittskyddet i länet inventerar övriga misstänkta fall, varvid ytterligare enstaka fall diagnostiseras. Smittskyddet genomför smitt- och kontaktspårning i syfte att genomföra ringvaccination. Landets smittskyddsläkarorganisation informeras och påbörjar inventering av eventuellt misstänkta fall. Även i övriga delar av landet förekommer enstaka spridda fall av patienter som insjuknat i smittkoppor.

Den närmaste veckan diagnostiseras flera fall av smittkoppor på olika håll i landet med tendens till anhopning i Mälardalen. Den 13 november meddelar en religiös grupp från Betaland via en inspelad videokassett att Sverige nu får sitt rättmätiga straff för sitt vanhelgande av heliga platser i Betaland.

Den 12 november uppger Kvällspressen att det pågår vaccinering av riskgrupper inom olika yrkesgrupper av betydelse för samhällets förmåga att hantera den uppkomna situationen. På kvällen den 14 november meddelar SVT:s Rapport att delar av regeringen och kungafamiljen har vaccinerats. Vidare meddelas att delar av regeringen samt kungafamiljen lämnat Stockholm och befinner sig på hemlig ort.

Smittskyddsläkarorganisationen genomför fortsatt smittspårning och ringvaccinering. Frågan om möjligheten till karantän av personer som varit i kontakt med sjuka aktualiseras. I massmedierna diskuteras möjligheten till massvaccinering.

Mellan den 12 och 20 november stiger antalet sjukdomsfall i Stockholm till ca 500. Ett antal patienter avlider. Sjukvården har problem med att ta hand om alla sjuka. För att kunna hantera det stora antalet sjuka har särskilda sjukhus eller delar av dessa avdelats för vård av smittkoppsfall. Smittskyddsläkarorganisationen har på flera platser i landet förstärkts med personal ur den Centrala Fältepidemiologiska Gruppen.

I Malmö har nu ett femtiotal personer insjuknat. Kommuner, sjukhus, vårdcentraler, Socialstyrelsen och Regeringskansliet blir nerringda av oroliga människor som bland annat vill bli vaccinerade mot smittkoppor. Sjukvården får allt svårare att hantera den övriga dagliga verksamheten. Enstaka sjukdomsfall rapporteras också från Helsingfors.

Statsministern talar både i radio och TV till nationen och manar till lugn.

Smittskyddsläkaren i Stockholm, i samverkan med den inkallade Centrala Fältepidemiologiska Gruppen, meddelar att huvuddelen av de som insjuknat i Stockholm har befunnit sig på Stockholms Central på morgonen den 1 november.

Våldsangrepp och vandalism förekommer mot organisationer och grupper i Sverige med anknytning till Betaland. Regeringen beslutar efter framställning av Rikspolisstyrelsen att den särskilda beredskapspolisen får tas i anspråk i Stockholm och Malmö.

Den 25 november uppges 40 patienter i Stockholm och fem i Malmö ha avlidit till följd av sjukdomen. Antalet sjukdomsfall i Stockholm närmar sig 700. Sjukvården hotas av kollaps. Ungefär 100 personer rapporteras ha insjuknat i Malmö.

Allt fler människor i Stockholm och Malmö uteblir från sina arbeten på grund av rädsla att bli smittade. Störningar förekommer i kollektivtrafiken och den kommunala servicen på grund av personalbrist. Livsmedelsaffärer och varuhus stänger på grund av varu- och personalbrist. Plundring av stängda affärslokaler förekommer i Stockholmsområdet.

Sjukvårdspersonal börjar avvika från sina arbetsplatser i Stockholm. Flera sjukvårdsmottagningar i Stockholm tvingas stänga. Människor börjar lämna Stockholm i bilar vilket leder till omfattande trafikstörningar och trafikkaos. Dessutom måste frågan om tvångs-åtgärder och bevakning lösas.

Fortsatta våldsangrepp rapporteras ske i Sverige mot etablissemang som förknippas med Betaland.

Omvärldsexempel C: Antagonistisk händelse i form av "IT-attack med oklart ursprung mot de finansiella systemen"

Exempel C har tagits fram i samverkan med främst Finansinspektionen.

Bakgrund

Sverige är ordförande i EU. Under Sveriges ordförandehalvår vidtar EU särskilt kraftfulla åtgärder mot den organiserade brottsligheten. Sverige har varit initiativtagare till och en kraftig pådrivare för att få till stånd dessa åtgärder mot den organiserade brottsligheten. Sverige innehar också ordförandeskapet i OECD-organet FATF (Financial Action Task Force for moneylaundering). Samtidigt pågår en intern konflikt i ett Östeuropeiskt land. EU fördömer kraftigt landet för dess våldsanvändning mot separatistgrupper. Då fördömandena inte har någon effekt inleder EU ekonomiska restriktioner och sanktioner mot landet.

Händelseutvecklingen i oktober (året ej specificerat)

Den 10 oktober inträffar ett omfattande IT-angrepp mot de större finansiella instituten i Sverige. Börsen tvingas avbryta aktiehandeln och stänger. Storbankernas elektroniska penninghantering upphör också. Det är oklart vem eller vilka som ligger bakom angreppet.

Den 15 oktober utsätts Riksförsäkringsverkets (RFV) IT-baserade utbetalningssystem för ett liknande angrepp. Utbetalningar av alla transfereringar upphör. Bank- och postgirot havererar också samma dag efter omfattande IT-attacker. Konto- och kreditkort fungerar inte längre.

Fysiska angrepp uppges även ha skett mot viktiga noder i tele- och datakommunikationssystem. Flera "insideraktörer" misstänks också vara inblandade.

Den 20 oktober meddelas det att inga löner kan betalas ut till statsanställda. Flera privata företag uppges också att de inte heller kan betala ut några löner. Brist på kontanter förekommer också hos privatpersoner och småföretagare.

Det går den 20 oktober inte att bedöma hur länge till de omfattande störningarna i betalningssystemen kommer att fortsätta. Hårdast drabbade är privatpersoner och småföretagare som inte kan använda betalkort och inte heller få ut kontanter via automater eller motsvarande.

Omsättningen i detaljhandeln minskar dramatiskt. Medierna rapporterar att flera livsmedelsaffärer har stängt eftersom kunderna saknar betalningsmedel. Fysiskt våld förekommer i stor omfattning mot socialkontorens personal då dessa inte längre kan tillhandahålla socialbidrag.

Bilaga 3

Finansieringsprinciper

Finansieringsprinciper för samhällets säkerhets- och beredskapsarbete

Vid planering av samhällets säkerhets- och beredskapsarbete bör finansieringsprinciperna för Utgiftsområde 6, *Försvar samt beredskap mot sårbarhet* beaktas. Dessa principer redogörs för nedan.

I syfte att förbättra samhällets resursanvändning skall åtgärder inom beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred och höjd beredskap samordnas både vad avser verksamhet och finansiering. Utgiftsområde 6 Försvar samt beredskap mot sårbarhet skall, när det gäller höjd beredskap inom det civila försvaret och svåra påfrestningar på samhället i fred, finansiera:

- investeringar avseende svåra påfrestningar på samhället i fred som samtidigt i hög grad stärker förmågan vid höjd beredskap,
- övnings- och utbildningsverksamhet som syftar till att ge samhället tillräcklig kris- hanteringsförmåga på lokal, regional och nationell nivå för såväl svåra påfrestningar på samhället i fred som höjd beredskap,
- investeringar för höjd beredskap, samt
- viss internationell fredsfrämjande och humanitär verksamhet.

Åtgärder inom verksamhetsområdet svåra påfrestningar skall liksom i dag i huvudsak finansieras över andra utgiftsområden om inte investeringen avser de områden som anges ovan.

Principer för statliga åtgärder och finansiering

Statens ansvar inom krishanteringsområdet avser åtgärder som är specifikt inriktade på extrema händelser med låg sannolikhet och med mycket allvarliga och långtgående konsekvenser. Administrativa beredskapskostnader, kostnader för planering, utbildning av egen personal för kris- och krigsorganisation, övningsverksamhet med mera skall finansieras av den verksamhetsansvarige. Detta innebär för statliga myndigheter att de finansierar åtgärderna över sina förvaltningsanslag eller motsvarande.

Planering, utbildning och övning som är av större omfattning och som inte enbart berör den egna verksamheten utan syftar till samverkan mellan olika verksamheter och till att få krishanteringssystemet att fungera bör dock inte alltid finansieras av den verksamhetsansvarige. Detta gäller planering samt utbildnings- och övningsverksamhet som berör flera samverkansområden eller flera myndigheter och aktörer inom ett samverkansområde och som syftar till hantering av svåra påfrestningar på samhället i fred eller väpnat angrepp.

Staten skall även bidra till åtgärder som syftar till att ge samhället erforderlig krishan-

teringsförmåga på lokal, regional och nationell nivå för såväl svåra påfrestningar på samhället i fred som höjd beredskap.

Åtgärder som syftar till att förbättra basförmågan, det vill säga grundläggande åtgärder för att skydda sig mot konsekvenser av olyckor och kriser, skall finansieras av den verksamhetsansvarige. Exempel på sådan verksamhet är informationssäkerhetsåtgärder som syftar till att skydda användaren mot IT-relaterade hot som sker isolerat. Exempel på andra åtgärder som inkluderas i basförmågan är åtgärder för att hantera störningar i infrastrukturen vid snöoväder eller stormar samt begränsade och kortvariga avbrott eller andra driftstörningar vid tekniska eller andra problem.

Investeringar avseende svåra påfrestningar på samhället i fred som samtidigt väsentligt stärker förmågan vid höjd beredskap

Investeringar avseende svåra påfrestningar på samhället i fred som samtidigt väsentligt stärker förmågan vid höjd beredskap, skall kunna finansieras inom utgiftsområde 6, *Försvar samt beredskap mot sårbarhet*.

Statliga myndigheters investeringar avseende svåra påfrestningar på samhället i fred vilka inte direkt stärker förmågan vid höjd beredskap, skall däremot även fortsättningsvis finansieras över dessa myndigheters respektive förvaltningsanslag eller motsvarande och därmed belasta andra utgiftsområden.

Vissa åtgärder för fredstida kriser får finansieras inom utgiftsområde 6, *Försvar samt beredskap mot sårbarhet*. Det gäller exempelvis kunskapscentrum inom ämnesområdet katastrofmedicin inom hälso- och sjukvården. Dessutom skall bidrag för grundförmåga avseende kommunal teknisk försörjning för både svåra påfrestningar på samhället i fred och för höjd beredskap finansieras över utgiftsområde 6, *Försvar samt beredskap mot sårbarhet*. Även i fortsättningen skall finansieringen delas mellan stat, landsting och kommun.

Organisationsstöd och uppdragsersättning till frivilliga försvarsorganisationer för uppgifter under höjd beredskap och för viss verksamhet under svåra påfrestningar på samhället i fred skall finansieras över utgiftsområde 6, *Försvar samt beredskap mot sårbarhet*.

Åtgärder för samhällets krishanteringsförmåga på lokal, regional eller nationell nivå

Planerings-, utbildnings- samt övningsverksamhet av mer omfattande karaktär som syftar till hantering av svåra påfrestningar på samhället i fred eller höjd beredskap, skall kunna finansieras inom utgiftsområde 6, *Försvar samt beredskap mot sårbarhet*. Exempel på övningar kan vara sådana som berör flera samverkansområden eller flera myndigheter och aktörer inom ett samverkansområde. Utbildnings- och övningsverksamhet som syftar till hantering av olyckor av lägre dignitet än vad som nu nämnts skall dock finansieras av den verksamhetsansvariges förvaltningsanslag eller motsvarande.

Områdesansvaret gäller såväl vid svåra påfrestningar på samhället i fred som vid höjd beredskap och är en förutsättning för att helhetssynen skall kunna få genomslag i det

nya krishanteringssystemet. Att stötta områdesansvaret på lokal och regional nivå hör till de åtgärder som syftar till att ge samhället erforderlig krishanteringsförmåga för att klara såväl svåra påfrestningar på samhället i fred som höjd beredskap.

Forskning och utveckling, omvärldsanalyser för höjd beredskap och svåra påfrestningar på samhället i fred samt risk- och sårbarhetsanalyser som berör flera samverkansområden skall också kunna finansieras över utgiftsområde 6, *Försvar samt beredskap mot sårbarhet*.

Investeringar för höjd beredskap

Utgiftsområde 6, *Försvar samt beredskap mot sårbarhet* skall finansiera åtgärder för höjd beredskap i dess helhet när det gäller investeringar i anläggningar, materiel och utrustning för höjd beredskap avseende grundförmåga och för anpassning på medellång sikt (fem år). Även utbildningskostnader och förmånsmedel för totalförsvarspliktiga samt omfattande övningar och utbildningar för höjd beredskap hör till denna grupp av åtgärder.

Viss internationell fredsfrämjande och humanitär verksamhet

Utgiftsområdet skall kunna finansiera åtgärder som avser Sveriges möjligheter att med civila resurser stötta andra länder vilka befinner sig i tillstånd av svår påfrestning på samhället i fred. Det skall då endast avse insatser i länder som inte kategoriseras som biståndsmottagande länder av Sida. Här avses akuta operativa insatser, där beslut tas av regeringen. Särskilda medel avsätts genom regeringens försorg och utbetalas till berörd myndighet i samband med insats.

SFS 2002:472

Utkom från trycket
den 11 juni 2002

Förordning om åtgärder för fredstida krishantering och höjd beredskap;

utfärdad den 23 maj 2002.

Regeringen föreskriver följande.

Inledande bestämmelser

1 § Denna förordning innehåller föreskrifter som dels reglerar fredstida krishantering, dels ansluter till vad som föreskrivs i lagen (1992:1403) om totalförsvaret och höjd beredskap.

Bestämmelserna i denna förordning skall tillämpas bara om något annat inte följer av lag eller annan förordning.

2 § Bestämmelserna i 3–12 och 22 §§ gäller för statliga myndigheter under regeringen, med undantag av Regeringskansliet och Försvarmakten, samt för de allmänna försäkringskassorna.

Fredstida krishantering

Risk- och sårbarhetsanalys

3 § Varje myndighet skall i syfte att stärka sin krishanteringsförmåga årligen analysera om det finns sådan sårbarhet och sådana risker inom myndighetens ansvarsområde som synnerligen allvarligt kan försämra förmågan till verksamhet inom området.

Vid denna analys skall myndigheten särskilt beakta

1. situationer som uppstår hastigt, oväntat och utan förvarning,
2. situationer som kräver brådskande beslut och samverkan med andra samhällsorgan,
3. situationer som allvarligt påverkar samhällets funktionsförmåga eller tillgång på nödvändiga resurser, och
4. förmågan att hantera mycket allvarliga situationer inom myndighetens ansvarsområde.

Myndigheten skall värdera och sammanställa resultatet av arbetet i en risk- och sårbarhetsanalys. Analysen skall lämnas till Regeringskansliet vid samma tidpunkt som gäller för inlämnande av årsredovisningen.

Särskilt ansvar för fredstida krishantering

4 § Myndigheterna som anges i bilagan till denna förordning skall planera och vidta förberedelser för att förebygga, motverka och begränsa identifierad sårbarhet och risker inom de samverkansområden som anges i bilagan.

Myndigheterna skall därvid särskilt

1. samverka med länsstyrelserna i deras roll som områdesansvarig myndighet,
2. samverka med övriga statliga myndigheter, kommuner, landsting, sammanslutningar och näringsidkare som är berörda,
3. beakta behovet av forsknings- och utvecklingsinsatser och annan kunskapsinhämtning, och
4. beakta säkerhetskraven för de tekniska system som är nödvändiga för att de skall kunna utföra sitt arbete.

5 § Myndigheter med ansvar enligt 4 § skall, när en situation av den omfattning som avses i 3 § uppstår, hålla regeringen informerad om händelseutvecklingen, tillståndet och den förväntade utvecklingen inom respektive ansvarsområde samt om vidtagna och planerade åtgärder.

Beredskapsplanering och åtgärder vid höjd beredskap

Myndigheternas beredskapsplanering

6 § Varje myndighet skall i sin verksamhet beakta totalförsvarets krav. I myndigheternas planering för totalförsvaret skall ingå att myndigheten under höjd beredskap skall fortsätta sin verksamhet så långt det är möjligt med hänsyn till tillgången på personal och förhållandena i övrigt.

Myndigheternas planering för totalförsvaret skall ske i samverkan med de statliga myndigheter, kommuner, landsting, sammanslutningar och näringsidkare som är berörda.

7 § Personal som är anställd hos en myndighet och som inte tas i anspråk i totalförsvaret i övrigt får, med stöd av anställningsavtalet, krigsplaceras vid myndigheten.

Personal som är krigsplacerad vid myndigheten med stöd av anställningsavtalet och personal som kan komma att beordras att tjänstgöra hos någon annan myndighet än den där den är anställd, skall genom myndighetens försorg ges skriftligt besked om sin krigsplacering eller avsedda tjänstgöring. Beskedet skall innehålla uppgift om inställelseplats.

Särskilt ansvar inför och vid höjd beredskap

8 § Av bilagan till denna förordning framgår vilka myndigheter som har ett ansvar att vidta de förberedelser som krävs inom respektive ansvarsområde vid höjd beredskap (bevakningsansvariga myndigheter). Dessa myndigheter skall särskilt

1. planera för att kunna anpassa verksamheten inför en förändrad säkerhetspolitisk situation,

2. genomföra den omvärldsbevakning och de risk- och sårbarhetsanalyser samt de utvecklingsinsatser som krävs för att myndigheten skall klara sina uppgifter vid höjd beredskap,

3. ta ut, utbilda och öva berörd personal för myndighetens verksamhet vid höjd beredskap om dessa aktiviteter inte kan anstå till en skärpt säkerhetspolitisk situation,

4. av medel anvisade för höjd beredskap anskaffa de förnödenheter och den utrustning som myndigheten behöver för att klara sina uppgifter vid höjd beredskap om denna anskaffning inte kan anstå till en skärpt säkerhetspolitisk situation.

9 § De bevakningsansvariga myndigheterna skall vid höjd beredskap i första hand inrikta sin verksamhet på uppgifter som har betydelse för totalförsvaret. Den fredstida verksamheten skall om möjligt upprätthållas i normal omfattning.

10 § Vid höjd beredskap skall de bevakningsansvariga myndigheterna hålla regeringen informerad om händelseutvecklingen, tillståndet och den förväntade utvecklingen inom respektive ansvarsområde samt om vidtagna och planerade åtgärder.

11 § En bevakningsansvarig myndighet ansvarar för att dator- och kommunikationssystem uppfyller sådana säkerhetskrav att myndighetens uppgifter kan utföras på ett tillfredsställande sätt även under höjd beredskap.

12 § En bevakningsansvarig myndighet som tilldelats signalskyddssystem skall under kontorstid kunna ta emot och sända krypterade meddelanden. Vid höjd beredskap skall myndigheten kunna ta emot och sända krypterade meddelanden även under icke kontorstid.

13 § Försvarets materielverk, Försvarets radioanstalt, Förvarshögskolan, Totalförsvarets forskningsinstitut, Totalförsvarets pliktverk och Fortifikationsverket skall lämna Försvarmakten det underlag som den behöver för att kunna fullgöra sin informationsskyldighet enligt 8 § förordningen (2000: 555) med instruktion för Försvarmakten.

Hur beslut om höjd beredskap tillkännages

14 § Att beredskapen i Sverige höjts till skärpt eller högsta beredskap tillkännages, förutom på det sätt som föreskrivs i 4 § lagen (1976:633) om kungörande av lagar och andra författningar, i ljudradion och televisionen. Om det råder högsta beredskap i hela landet, kan regeringen besluta att detta skall tillkännages även genom beredskapslarm.

15 § Beredskapslarm ges på anläggningar för utomhusalarmering genom trettio sekunder långa signaler med femton sekunders uppehåll mellan signalerna under sammanlagt fem minuter.

Åtgärder vid höjd beredskap

16 § När beredskapen höjts, skall Försvarsmakten krigsorganiseras i den omfattning som regeringen bestämmer. Vid beredskapslarm skall hela Försvarsmakten krigsorganiseras.

17 § När beredskapen höjts, skall de bevakningsansvariga myndigheterna vidta åtgärder enligt 9–13 §§.

I lagen (1994:1720) om civilt försvar och förordningen (1995:128) om civilt försvar finns bestämmelser om vilka åtgärder kommuner och landsting skall vidta vid höjd beredskap. Vid högsta beredskap skall kommuner och landsting övergå till krigsorganisation.

Vid beredskapslarm skall kommuner och landsting samt de trossamfund och andra enskilda organisationer och de näringsidkare som enligt överenskommelse eller på annan grund är skyldiga att fortsätta sin verksamhet i krig övergå till krigsorganisation.

18 § Vid beredskapslarm skall följande författningar omedelbart tillämpas i sin helhet:

- lagen (1939:299) om förbud i vissa fall mot överlåtelse eller upplåtelse av fartyg m.m.,
- lagen (1940:176) med vissa bestämmelser om fraktfart med svenska fartyg,
- lagen (1957:684) om betalningsväsendet under krigsförhållanden,
- kungörelsen (1960:516) med tillämpningsföreskrifter till lagen (1940:176) med vissa bestämmelser om fraktfart med svenska fartyg,
- lagen (1962:627) om vissa åtgärder för utnyttjande av vattenkraft vid krig m.m.,
- krigshandelslagen (1964:19),
- förfogandelagen (1978:262),
- ransoneringslagen (1978:268),
- lagen (1979:1088) om gränsövervakningen i krig m.m.,
- arbetsrättsliga beredskapslagen (1987:1262),
- lagen (1988:97) om förfarandet hos kommunerna, förvaltningsmyndigheterna och domstolarna under krig eller krigsfara m.m.,
- prisregleringslagen (1989:978),
- förordningen (1991:1195) om det offentliga skolväsendet under krig och vid krigsfara m.m.,
- förordningen (1991:1269) om verksamheten vid statliga skolor under krig och vid krigsfara,
- lagen (1992:1402) om undanförsel och förstörelse,
- lagen (1994:2077) om arbetsförmedlingstvång,
- lagen (1995:439) om beskattning, förtullning och folkbokföring under krig eller krigsfara m.m. och
- lagen (1999:890) om försäkringsverksamhet under krig eller krigsfara m.m.

Beredskapslarm medför vidare att 56–63 §§ förordningen (1997:1258) med länsstyrelseinstruktion omedelbart skall tillämpas.

19 § Vid beredskapslarm skall

1. motorreparationstjänsten börja sin verksamhet enligt förordningen (2000:754) om motorreparationstjänsten och
2. byggnads- och reparationsberedskapen börja sin verksamhet enligt förordningen (1989:205) om byggnads- och reparationsberedskapen.

20 § Beredskapslarm innebär föreskrift om allmän tjänsteplikt enligt 6 kap. 1 § lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt.

Beredskapslarm innebär vidare föreskrift enligt 1 § förordningen (1982:314) om utnyttjande av Kustbevakningen inom Försvarsmakten.

Beredskapslarm innebär även förordnande enligt 2 § lagen (1940:176) med vissa bestämmelser om fraktfart med svenska fartyg samt förordnande enligt 4 kap. 1 § sjötrafikförordningen (1986:300).

21 § Beredskapslarm innebär order till den som är krigsplacerad inom totalförsvaret enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt eller på annan grund att omedelbart inställa sig till tjänstgöring enligt krigsplaceringsorder eller motsvarande handling. Beredskapslarm innebär också att egendom som tagits ut i fredstid med stöd av förordningen (1992:391) om uttagning av egendom för totalförsvarets behov omedelbart skall tillhandahållas i enlighet med tidigare lämnade uttagningsbesked.

Verkställighetsföreskrifter

22 § Krisberedskapsmyndigheten får meddela de ytterligare föreskrifter som behövs för verkställigheten av 6–12 §§ utom i fråga om Försvarets materielverk, Försvarets radioanstalt, Kustbevakningen, Försvarshögskolan, Totalförsvarets forskningsinstitut och Fortifikationsverket.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2002, då beredskapsförordningen (1993:242) upphör att gälla.

På regeringens vägnar

BJÖRN VON SYDOW

Ingvar Åkesson
(Försvarsdepartementet)

Förteckning över samverkansområden och myndigheter som har särskilt ansvar inom områdena

Samverkansområden	Myndigheter med särskilda uppgifter inom samverkansområdena	Myndighet med ansvar enligt 4 §	Myndighet med ansvar enligt 8 §
Teknisk infrastruktur	Affärsverket svenska kraftnät	x	x
	Elsäkerhetsverket	x	x
	Krisberedskapsmyndigheten	x	x
	Livsmedelsverket	x	x
	Post- och telestyrelsen	x	x
	Statens energimyndighet	x	x
	Statens kärnkraftinspektion	x	x
Transporter	Banverket	x	x
	Luffartsverket	x	x
	Sjöfartsverket	x	x
	Vägverket	x	x
Spridning av allvarliga smittämnen, giftiga kemikalier och radioaktiva ämnen	Kustbevakningen	x	x
	Livsmedelsverket	x	x
	Rikspolisstyrelsen	x	x
	Smittskyddsinstitutet	x	x
	Socialstyrelsen	x	x
	Statens jordbruksverk	x	x
	Statens kärnkraftinspektion	x	x
	Statens räddningsverk	x	x
	Statens strålskyddsinstitut	x	x
	Statens veterinärmedicinska anstalt	x	x
Tullverket	x	x	

Samverkans- områden	Myndigheter med sär- skilda uppgifter inom samverkansområdena	Myndighet med ansvar enligt 4 §	Myndighet med ansvar enligt 8 §
Ekonomisk säkerhet	Arbetsmarknadsstyrelsen		x
	Ekonomistyrningsverket	x	x
	Finansinspektionen	x	x
	Riksförsäkringsverket	x	x
	Riksgäldskontoret	x	x
	Riksskatteverket	x	x
	Statens energimyndighet	x	x
	Statens jordbruksverk	x	x
	Tullverket	x	x
	Verket för näringslivs- utveckling	x	x
Områdesvis sam- ordning, samver- kan och informa- tion	Ekonomistyrningsverket	x	x
	Krisberedskapsmyndig- heten	x	x
	Lantmäteriverket	x	x
	Länsstyrelserna	x	x
	Riksskatteverket	x	x
	Statistiska centralbyrån	x	x
	Styrelsen för psykologiskt försvar	x	x
Skydd, undsätt- ning och vård	Kustbevakningen	x	x
	Luftfartsverket	x	x
	Migrationsverket	x	x
	Rikspolisstyrelsen	x	x
	Sjöfartsverket	x	x
	Socialstyrelsen	x	x
	Statens räddningsverk	x	x
	Statens strålskyddsinstitut	x	x
	Tullverket	x	x

SFS 2002:917

Utkom från trycket
den 9 december 2002

Förordning om ändring i förordningen (2002:472) om åtgärder för fredstida krishantering och höjd beredskap;

utfärdad den 28 november 2002.

Regeringen föreskriver att 18 § förordningen (2002:472) om åtgärder för fredstida krishantering och höjd beredskap skall ha följande lydelse.

18 § Vid beredskapslarm skall följande författningar omedelbart tillämpas i sin helhet:

– lagen (1939:299) om förbud i vissa fall mot överlåtelse eller upplåtelse av fartyg m.m.,

– lagen (1940:176) med vissa bestämmelser om fraktfart med svenska fartyg,

– lagen (1957:684) om betalningsväsendet under krigsförhållanden,

– kungörelsen (1960:516) med tillämpningsföreskrifter till lagen (1940:176) med vissa bestämmelser om fraktfart med svenska fartyg,

– lagen (1962:627) om vissa åtgärder för utnyttjande av vattenkraft vid krig m.m.,

– krigshandelslagen (1964:19),

– förfogandelagen (1978:262),

– ransoneringslagen (1978:268),

– lagen (1979:1088) om gränsövervakningen i krig m.m.,

– arbetsrättsliga beredskapslagen (1987:1262),

– lagen (1988:97) om förfarandet hos kommunerna, förvaltningsmyndigheterna och domstolarna under krig eller krigsfara m.m.,

– prisregleringslagen (1989:978),

– förordningen (1991:1195) om det offentliga skolväsendet under krig och vid krigsfara m.m.,

– förordningen (1991:1269) om verksamheten vid statliga skolor under krig och vid krigsfara,

– lagen (1992:1402) om undanförsel och förstöring,

– lagen (1994:2077) om arbetsförmedlingstväng,

– lagen (1995:439) om beskattning, förtullning och folkbokföring under krig eller krigsfara m.m. och

– lagen (1999:890) om försäkringsverksamhet under krig eller krigsfara m.m.

Beredskapslarm medför vidare att 54–59 §§ förordningen (2002:864) med länsstyrelseinstruktion omedelbart skall tillämpas.

SFS 2002:917

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2003.

På regeringens vägnar

LENI BJÖRKLUND

Ingvar Åkesson
(Försvarsdepartementet)

SFS 2002:833

Utkom från trycket
den 3 december 2002

Lag om extraordinära händelser i fredstid hos kommuner och landsting;

utfärdad den 21 november 2002.

Enligt riksdagens beslut¹ föreskrivs följande.

1 § Denna lag reglerar kommuners och landstings organisation och befogenheter vid extraordinära händelser i fredstid.

Med extraordinär händelse avses en sådan händelse som avviker från det normala, innebär en allvarlig störning eller överhängande risk för en allvarlig störning i viktiga samhällsfunktioner och kräver skyndsamma insatser av en kommun eller ett landsting.

Vid höjd beredskap skall i stället lagen (1988:97) om förfarandet hos kommunerna, förvaltningsmyndigheterna och domstolarna under krig eller krigsfara m.m. och lagen (1994:1720) om civilt försvar tillämpas.

Plan för hanteringen av extraordinära händelser

2 § Kommuner och landsting skall för varje ny mandatperiod fastställa en plan för hur de skall hantera extraordinära händelser.

Krisledningsnämnd

3 § I kommuner och landsting skall det finnas en nämnd för att fullgöra uppgifter under extraordinära händelser (krisledningsnämnd). Närmare bestämmelser om krisledningsnämnden finns i denna lag. I övrigt tillämpas kommunallagens (1991:900) bestämmelser.

Krisledningsnämndens verksamhet

4 § Ordföranden i krisledningsnämnden eller, om han eller hon har förhinder, vice ordföranden bedömer när en extraordinär händelse medför att nämnden skall träda i funktion.

Ordföranden eller, om han eller hon har förhinder, vice ordföranden får besluta på nämndens vägnar i ärenden som är så brådskande att nämndens avgörande inte kan avvaktas. Sådana beslut skall därefter snarast anmälas till nämnden.

¹ Prop. 2001/02:184, bet. 2002/03:KU11, rskr. 2002/03:10.

5 § Krisledningsnämnden får fatta beslut om att överta hela eller delar av verksamhetsområden från övriga nämnder i kommunen eller landstinget i den utsträckning som är nödvändig med hänsyn till den extraordinära händelsens art och omfattning.

När förhållandena medger det skall krisledningsnämnden besluta att de uppgifter som nämnden har övertagit från andra nämnder skall återgå till ordinarie nämnd.

6 § Krisledningsnämndens beslut skall anmälas vid närmast följande fullmäktigesammanträde. Fullmäktige beslutar om omfattningen av redovisningen och formerna för denna.

7 § Fullmäktige får besluta att krisledningsnämndens verksamhet skall upphöra. Om fullmäktige fattar ett sådant beslut återgår de verksamhetsområden som krisledningsnämnden har övertagit till ordinarie nämnd.

Bistånd mellan kommuner och landsting

8 § Kommuner och landsting får på begäran bistå andra kommuner och landsting som drabbats av en extraordinär händelse. Om bistånd har lämnats har kommunen eller landstinget rätt till skälig ersättning av den andra kommunen eller landstinget.

När en enskild persons vistelse i en kommun är föranledd av en extraordinär händelse, har vistelsekommunen rätt till ersättning från den kommun som drabbats av den extraordinära händelsen.

Stöd till enskild

9 § Kommuner och landsting får under en extraordinär händelse lämna begränsat ekonomiskt stöd till en enskild som drabbats av händelsen.

Hälso- och sjukvård

10 § Bestämmelser om kommuners och landstings möjlighet att bistå annan kommun eller annat landsting med hälso- och sjukvårdsresurser vid extraordinär händelse finns i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763).

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003.

På regeringens vägnar

GÖRAN PERSSON

LARS-ERIK LÖVDÉN
(Justitiedepartementet)

Krisberedskapsmyndigheten

Box 599

101 31 Stockholm

Tel 08-593 710 00

Fax 08-593 710 01

kbm@krisberedskaps
myndigheten.se

www.krisberedskaps
myndigheten.se